

Voorwoord

Omdat ieder kind uniek is...

Wat doen we al, wat kunnen we verbeteren en wat willen we nog? Dat zijn blijvende vragen bij een school in ontwikkeling.

De prioriteit van de school is, heel logisch, het behalen van resultaten. Het behalen van resultaten kan op cognitief gebied, maar om op cognitief gebied te kunnen slagen moet het sociaal –emotionele gedeelte niet vergeten worden. Wij vragen ons constant af: ‘wat heeft dit kind nodig om te kunnen ontwikkelen?’ Het leren van en aan elkaar en het gebruik maken van kwaliteiten is essentieel, zowel voor de kinderen als voor de leerkrachten. De kunst is om de kwaliteiten van iedereen zo goed mogelijk te ontwikkelen. Het gaat om de kwaliteit van het onderwijs. Maar ook een school die veel kwaliteiten bezit zal ervoor moeten zorgen dat een kind zich goed voelt. Een kind dat met plezier naar school gaat leert gemakkelijker dan een kind dat met tegenzin gaat.

We willen en kunnen van alles. We zijn als team altijd aan het ontwikkelen, maar ook (en misschien wel vooral) op een Daltonschoon moeten we rekening houden met elkaar. We moeten het samen willen, er samen achter staan. We kunnen niet alles tegelijk en willen ook niet altijd alles op een bepaald moment. We willen als team aan de slag met onze wensen. We willen een eenheid vormen en met de neuzen dezelfde kant op wijzen. Dit is alleen mogelijk door te blijven communiceren.

De ontwikkeling van een Daltonschoon zal nooit een eindpunt bereiken, omdat de kennis en de maatschappij telkens veranderen. We proberen daarbij zoveel mogelijk te leren van ervaringen. Ook maken we graag gebruik van de kennis binnen en buiten ons eigen team.

We willen op school de leerlingen steeds meer mee laten denken en doen. “Wat een kind kan, moet je als volwassene niet doen”. Hier gaat een jarenlang proces aan vooraf, waarin we als school vertrouwen in elkaar moeten hebben en ook veel vertrouwen moeten geven. Wie iemand vertrouwen schenkt, maakt een ander betrouwbaar.

Dit Daltonboek is een document dat voor langere tijd vaststaat. Vanzelfsprekend wordt het plan ieder jaar aangepast daar waar wijzigingen hebben plaatsgevonden. Er staat in beschreven wat Dalton is, wat voor ons Dalton is en hoe Dalton bij ons in de praktijk gaat. Verder staan de wensen van de school beschreven en een planning voor de komende tijd.

Voor een overzicht van de ontwikkelingen van de laatste drie schooljaren zijn de jaarverslagen van de laatste drie jaren Dalton toegevoegd als bijlagen 1,2 en 3.

Voor de overzichtelijkheid staan alle Daltonpunten per bouw in bijlage 4.

Het Daltonboek van de Dissel is bedoeld voor iedereen die bij ons op school werkt, komt werken, ouders, bestuur of andere geïnteresseerden die het willen lezen.

1 Dalton.

1.1 De uitgangspunten van het Daltononderwijs.

Het Daltononderwijs is ontstaan in de Verenigde Staten. Miss Helen Parkhurst was daar onderwijzeres aan een eenmansschool. Zij gaf onderwijs aan een groep van ongeveer 40 kinderen van zeer verschillende leeftijden. Haar probleem was daarbij, hoe zij al die verschillende kinderen tot hun recht kon laten komen. Op grond van nieuwe onderwijsopvattingen begon zij te experimenteren. Om een groep kinderen iets uit te kunnen leggen, moest een andere groep zelfstandig werken. Ze schiep ruimte en vrijheid om de kinderen de gelegenheid te geven zelfstandig te werken aan een afgesproken taak en in onderlinge samenwerking hun moeilijkheden aan te pakken. De drie basisbegrippen bij het Daltononderwijs zijn vrijheid, samenwerking en zelfstandigheid.

1.2 De meerwaarde van Dalton.

Wat heeft deze leerling nodig om te leren lezen, schrijven, een werkstuk te maken, sociaal vaardiger te worden? Dat is het uitgangspunt van Dalton. Steeds opnieuw onderzoekt de leerkracht wat een individuele leerling nodig heeft om verder te komen in zijn ontwikkeling. De leerkracht schept de voorwaarden zodat iedere leerling zich kan ontplooiën.

In het basis- en voortgezet onderwijs is de Daltonpedagogiek te herkennen in de volgende aspecten:

- Er zijn verschillende vormen van zelfstandig werken.
- De leerkracht gaat uit van het eigen vermogen van de leerling tot leren, wat onder andere blijkt uit keuzevrijheid op een moment van de dag.
- De inrichting van de ruimte maakt zelfstandig werken en samenwerken mogelijk.
- De leerlingen kijken de oefenstof zoveel mogelijk zelf na.
- Specifiek voor het basisonderwijs: er wordt gewerkt met takenbord/takenblad en dagkleuren.

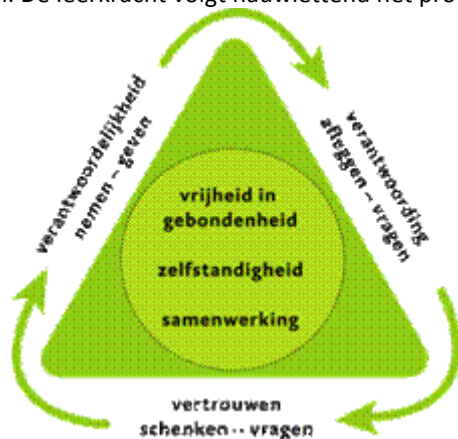
1.3 Vrijheid. (in gebondenheid)

1.3.1 Grenzen stellen.

Op een Daltonschool leren kinderen door het zelfstandig opdoen van kennis en ervaring. Vrijheid is noodzakelijk om eigen keuzes te kunnen maken, eigen wegen te vinden. Maar vrijheid betekent niet dat alles zomaar kan en mag. 'De ideale vrijheid is geen vrijblijvendheid en nog minder is het ongedisciplineerdheid. Het kind dat maar doet waar het zin in heeft, is niet vrij. Integendeel, het wordt een slaaf van slechte gewoontes, egoïstisch en ongeschikt voor een leven met anderen', zei pedagoge Helen Parkhurst al in 1922. Parkhurst is de grondlegster van het Daltononderwijs. De leerkracht biedt iedere leerling de structuur om met vrijheid te kunnen omgaan; bijvoorbeeld het afnemen van vrijheid, wanneer blijkt dat een kind in een bepaalde situatie de vrijheid niet aankan.

1.3.2 Verantwoordelijkheid leren.

Vrijheid betekent in het Daltononderwijs: kunnen omgaan met verantwoordelijkheid. Uitgangspunt is het vertrouwen in de eigen kracht van ieder kind. Leerkracht en leerling maken samen afspraken over de leerstof. De leerling schat zelf in wat het nodig heeft om een taak te kunnen doen en hoeveel tijd het nodig heeft. Het kind draagt de verantwoordelijkheid voor het eindproduct. Achteraf legt de leerling verantwoording af aan de leerkracht. Het kind moet zich mede verantwoordelijk voelen, voor de sfeer, voor de omgang met elkaar en voor het materiaal. De leerkracht volgt nauwlettend het proces.

Bij ons op school is vrijheid o.a. terug te vinden op de volgende manieren:

- De volgorde waarin een kind wil werken.
- De plaats waar een kind wil werken.
- Met wie een kind wil werken.
- De hoeveelheid tijd die er aan het werk wordt besteed.
- Leren plannen vanaf groep 1.
- De leerlingenraad (in oprichting) heeft zelfstandig vergaderingen waarin eigen agendapunten worden besproken.

1.4 Zelfstandigheid.

1.4.1 Zelfstandige mensen.

Het Daltononderwijs wil kinderen vormen tot volwassenen die zelfstandig kunnen denken en handelen. Daarvoor is nodig dat kinderen en jongeren leren hoe je informatie verzamelt, hoe je zaken op waarde kunt schatten en hoe je keuzes maakt. Daarin zal ieder mens verschillen, daarom kiest het Daltononderwijs voor een meer individuele benadering.

De leerkrachten schenken de leerlingen vertrouwen en geven hen de gelegenheid om zelfstandig taken uit te kunnen voeren. Mocht een kind een gegeven taak of opdracht niet aankunnen of er te weinig uitdaging aan beleven, dan kijkt de leerkracht wat beter bij een kind past.

Op deze manier worden de kinderen optimaal gestimuleerd om zo goed mogelijk voorbereid te zijn op het vervolgonderwijs en de toekomst.

1.4.2 Zelfstandig werken.

Ieder kind en iedere jongere heeft recht op optimale kansen om zichzelf te ontwikkelen. Daarom wordt op Daltonschole veel zelfstandig gewerkt. De leerkracht onderzoekt steeds wat ieder kind nodig heeft om iets specifiek te kunnen leren. Zijn rol is het begeleiden en coachen van iedere leerling.

Doordat de kinderen zo zelfstandig werken, heeft de leerkracht meer tijd om aandacht aan kinderen te geven die dat nodig hebben.

Bij ons op school is zelfstandigheid o.a. terug te vinden op de volgende manieren:

- Het werken aan een taak; in de onderbouw wordt al gestart met het geven van opdrachten die kinderen zelfstandig uit kunnen voeren. Dit wordt uitgebouwd tot een weektaak in de bovenbouw.
- Kinderen worden vanaf groep 1 gestimuleerd om zelfstandig na te denken over oplossingen; b.v. eerst zelf nadenken voor je een ander vraagt of het oplossen van een ruzie.
- Kinderen hebben vaste taken op school zoals b.v. het oud papier regelen of koffie zetten.
- Kinderen zijn de gids op een open dag.

1.5 Samenwerken.

1.5.1 Het leren samenwerken.

Om later als volwassene te kunnen deelnemen aan de samenleving moet je leren samenwerken. Ook met mensen die je niet zelf kiest. Daarom wordt op Daltonschole veel aandacht besteed aan het spelen en werken in groepjes. Meestal gaat het om leerlingen uit dezelfde klas die samen een opdracht uitvoeren, maar ook gebeurt het dat leerlingen van verschillende leeftijden moeten samenwerken. Al doende leren ze luisteren naar elkaar. Ieder mens is immers verantwoordelijk voor zichzelf en voor zijn omgeving.

De onderlinge samenwerking kan bij bijna alle vakken plaatsvinden. Ook kunnen leerlingen elkaar overhoren. Naast het leereffect heeft het samenwerken ook een positieve uitwerking op de onderlinge sociale band. De kinderen leren iets voor elkaar over te hebben, ook al zijn het niet hun eigen vriendjes of vriendinnetjes.

Bij ons op school is het samenwerken o.a. terug te vinden op de volgende manieren:

In de kleutergroepen wordt al begonnen met het uitvoeren van groepsopdrachten:

- samen lopen in de rij
- elkaar helpen met het aantrekken van jassen en schoenen
- samen een spelletje doen (tweede helft schooljaar van groep 2)
- maatjeswerk: een leerling van groep 2 helpt leerlingen uit groep 1
- samenwerkingsopdrachten.

In de groepen 3 t/m 8 wordt o.a. aandacht besteed aan samenwerken op de volgende manieren:

- In de bovenbouw wordt in groepsverband gewerkt aan het maken van werkstukken.
- Samenwerkingsopdracht op dagtaak / twee-dagetaak / weektaak.
- Duo lezen.
- De leerkrachten geven bij hun vraagstelling (o.a. tijdens de instructie) de leerlingen gelegenheid te overleggen of iets aan elkaar uit te leggen, alvorens een antwoord te willen.
- Leerlingen van groep 8 lezen voor aan leerlingen uit groep 1 en 2. (tweede helft schooljaar)
- Leerlingen uit de groepen 5 t/m 8 lezen structureel eens per maand voor aan leerlingen uit de groepen 1 t/m 4.
- Projecten/festiviteiten.
- Onderbouw en bovenbouw gymnastieken gedeelten van een les samen.
- Seizoensafsluitingen. Twee of drie groepen geven samen een voorstelling. Alle kinderen en ouders mogen komen kijken.
- Andere groepsoverstijgende momenten zoals de workshops op vrijdagmiddag.

2 Het pedagogisch klimaat.

De sfeer waarin een kind opgroeit, is van groot belang voor de wijze waarop een kind de mogelijkheid wordt geboden om op te groeien tot een volwaardig mens. Op de Dissel hechten we veel waarde aan een vriendelijk en warm klimaat met orde en regelmaat. Verder streven we ernaar voorspelbaar te zijn voor kinderen. Dit schept duidelijkheid en rust. In een dergelijk klimaat zal het kind zich veilig voelen en zich kunnen ontwikkelen. Respect staat bij ons op school voorop!

We bevorderen op school een goed pedagogisch klimaat door o.a.:

2.1 De houding van de leerkracht.

De leerkrachten van de Dissel benaderen de leerlingen op een positieve manier. Ze belonen de kinderen voor hun leeractiviteiten en laten hen ervaren dat er verschillen mogen bestaan tussen leerlingen in de groep. Ze stellen haalbare eisen aan de kinderen ten aanzien van werkhouding, omgang met andere kinderen en materialen. De leerkracht kijkt naar ieder kind en bepaalt wat het kind aankan (sociaal emotioneel en cognitief) op basis van ervaringen van zichzelf en ervaringen van voorgaande leerkrachten. De leerkracht probeert het kind bewust te maken van het eigen leerproces, hierdoor is een kind optimaal betrokken en gemotiveerd.

De leerkracht is een voorbeeld voor andere leerkrachten en de kinderen op school.

2.2 Betrokkenheid.

De leerkrachten maken het leren voor de kinderen aantrekkelijk, zodat er een vanzelfsprekende aandacht ontstaat. Ze spreken regelmatig met individuele leerlingen, geven kinderen eigen verantwoordelijkheden en bespreken met de leerlingen de gang van zaken in de klas.

Een andere manier om kinderen betrokken te maken is door kinderen te betrekken bij het onderwijs, bij actuele zaken op school. Zo is het bij ons op school de gewoonte om bij een open dag de kinderen in te zetten als gids. Zij zijn immers de deskundigen van de praktijk.

Ook vinden we betrokkenheid naar elkaar binnen het team erg belangrijk. Een van de manieren om de betrokkenheid te vergroten en tegelijkertijd van elkaars kwaliteiten gebruik te maken is het invoeren van leerkrachtmaatjes. Sinds schooljaar 2010-2011 worden de leerkrachten aan een maatje gekoppeld. Met dit maatje ga je regelmatig in gesprek over de ontwikkeling van jezelf, de klas, het team of de school. Als inspiratie voor andere duo's staat er een map in de teamkamer waar de besproken onderwerpen in staan.

2.3. Afwisseling in activiteiten.

De leerkrachten zorgen voor afwisseling in activiteiten door te variëren in werkvormen, schriftelijke en mondelinge activiteiten af te wisselen, net als rust en beweging.

2.4 Het voorkomen van pestgedrag.

Door structureel aandacht te besteden aan bovenstaande zaken hopen we pestgedrag te voorkomen. We gebruiken voor de sociaal-emotionele ontwikkeling de methode "beter omgaan met jezelf en de ander".

Wanneer pesten toch voorkomt, wordt dit met de kinderen besproken.

Wij hebben als uitgangspunt dat de kinderen bij ons op school zo gewend zijn aan het samenwerken en samen zaken bespreken dat er niet veel pestgedrag voorkomt. Kinderen kunnen heel goed verwoorden wat ze wel en niet willen en de ander anticipeert op het gedrag.

We hebben er vertrouwen in dat we de kinderen ook op het gebied van pesten verantwoordelijk genoeg maken zodat de kinderen inzicht hebben in de gevolgen van pesten.

We zijn ons er van bewust dat het een onderwerp is dat vaak besproken moet worden om kinderen alert te houden.

Mocht er toch onverhoopt een onhoudbare situatie voorkomen dan is er op school een pestprotocol waarin beschreven staat hoe we willen omgaan met pesten. Hier hoort een map bij waarin we de situaties beschrijven die we willen borgen om het desbetreffende kind en de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind uitgebreider in de gaten te kunnen houden.

2.5 Inspraak door leerlingen en leerkrachten.

Door inspraak te krijgen in verschillende zaken op school creëer je een gevoel van saamhorigheid. Dit geldt voor leerlingen en leerkrachten.

Een voorbeeld voor de leerlingen zijn de vaste taken die de leerlingen hebben in de klas en op school, inspraak in de taak [ontwikkelpunt] of de leerlingenraad [ontwikkelpunt] .

Bij leerkrachten is dat inspraak in vergaderpunten, meedenken over beleid. Bij inspraak geldt wel: inspraak zonder inzicht geeft uitspraak zonder uitzicht. Het is dus van belang dat er weloverwogen inspraak gegeven kan worden.

3. Dalton op de Dissel.

Vanuit het team hebben we alle omschrijvingen van Dalton samengevoegd en daar komt de volgende beschrijving uit:

We willen de kwaliteiten van kinderen naar voren laten komen door de kinderen het onderwijs te bieden dat ze verdienen. De kinderen moeten zich in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen met de juiste stimulans/motivatie. De kinderen moeten voorbereid worden op de maatschappij waarin ze zowel zelfstandig als samenwerkend bewuste keuzes kunnen maken.

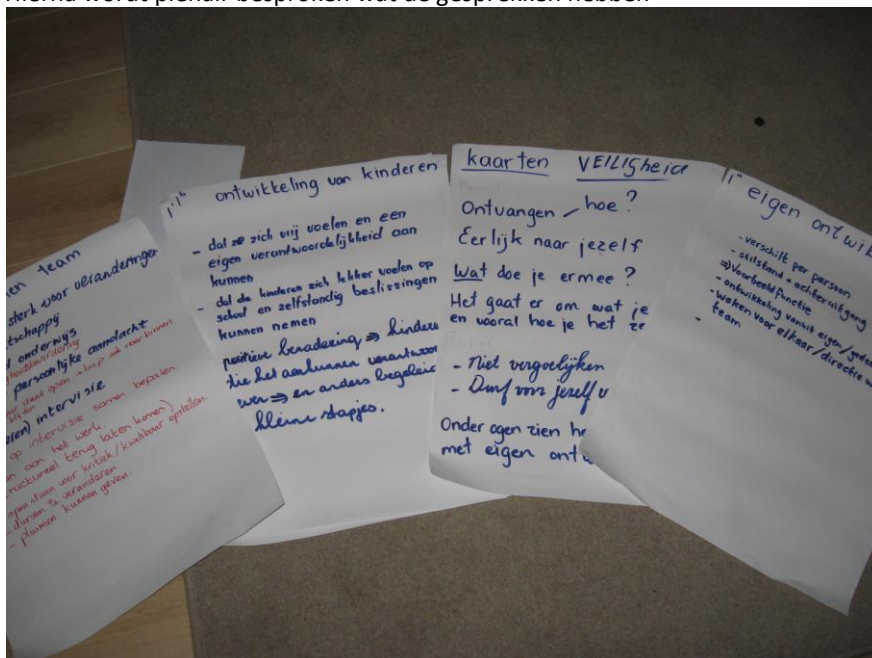
Dalton is voor ons een manier waarop we als leerlingen en leerkrachten met onszelf en elkaar om willen gaan.

3.1 Vergaderen.

Op iedere teamvergadering staat Dalton op de agenda. Daarnaast hebben we zo'n twee keer per jaar een vergadering die helemaal gewijd is aan Dalton.

In schooljaar 2010 – 2011 hebben we voor het eerst een interne Daltondag met het hele team.

Tijdens de Daltonvergaderingen wordt er rekening gehouden met verschillende zaken. Zo is het de bedoeling dat het team iedere vergadering in gesprek gaat met elkaar over de ontwikkeling van kinderen of de school, over zichzelf of over elkaar. Veelal gaat men dan in groepen uiteen en worden de uitkomsten vastgelegd op een vel papier. Hierna wordt plenair besproken wat de gesprekken hebben

opgeleverd en wat we ermee willen of kunnen. Zo krijgt iedereen de kans een keus te maken waar hij /zij het over zou willen hebben. Iedereen krijgt de kans om in een kleinere groep aan het woord te komen. Daarnaast worden de lopende zaken op het gebied van Dalton besproken. Wat is er afgesproken, wat loopt goed, wat kan beter of wat willen we nog?

3.2 Nascholing.

We streven ernaar dat iedere leerkracht die voor langere tijd bij ons op school werkt de Daltoncursus heeft gedaan of gaat doen.

Ieder jaar wordt er, in ieder geval, een Daltoncursus met het hele team gedaan. We zien als team een grote meerwaarde in het volgen van een teamcursus. Iedereen is erbij en krijgt dezelfde informatie. Verder wordt er bij een teamcursus de vraag aan de cursusleider gesteld of we als team tijdens de cursus al in gesprek kunnen zodat er al een grove lijn kan worden bepaald. Iedereen kan erover meepraten. Na een cursus kan een werkgroep [zie punt 3.4] dan direct aan de slag om het onderwerp uit te werken en in te voeren.

De afgelopen twee schooljaren zijn de volgende teamcursussen aan de orde geweest:

- Evalueren/reflecteren en meervoudige intelligenties

In het schooljaar 2010-2011 zal er een cursus coöperatief leren gegeven worden door Daltonadviesbureau Wenke.

Daarnaast bepaalt iedereen voor zichzelf waarin hij/zij zich wil verdiepen of wil ontwikkelen. We zijn van mening dat stilstand achteruitgang is. We willen dat de kinderen zich ontwikkelen en we zijn ons bewust van het feit dat we zelf ook willen en moeten blijven ontwikkelen. Iedereen moet de kans krijgen om op een zelfgekozen gebied verder te kunnen ontwikkelen.

Ook is er jaarlijks een Daltonweedaagse voor de directeur en de Daltoncoördinator.

3.3 De coördinator.

Sinds het schooljaar (2007- 2008) is er de taak van Daltoncoördinator. De coördinator komt met het team op nieuwe ideeën, bewaakt het proces op school en houdt overzicht op de ontwikkelingen. Het is van belang dat de ontwikkelingen door het gehele team worden gedragen en uitgevoerd. Zo blijft het team betrokken bij het Daltononderwijs en maken we een Daltonschoon van ons allemaal, een school waar we samen aan werken en achter staan. Ook overlegt de coördinator met het team en de directeur, gaat naar bijeenkomsten van Dalton, bijeenkomsten met andere directeuren en coördinatoren, gaat op klassenbezoek of heeft een Daltongesprek met de leerkrachten en schrijft het Daltonboek .

3.4 Werkgroepen.

Binnen het team werken we met Dalton werkgroepen. Met het team wordt een onderwerp bepaald. Een groep werkt dat onderwerp uit waar we aan/ mee willen gaan werken. Als een onderwerp is afgerond, gaat een andere groep verder met een nieuw onderwerp. Zo blijven we altijd in ontwikkeling.

Iedere stap van de werkgroep wordt tussentijds geëvalueerd tijdens teamvergaderingen.

Natuurlijk werken we ook buiten de werkgroepen om aan andere zaken die met Dalton te maken hebben. Er valt te denken aan; weektaken aanpassen, nieuwe handelingswijzers maken, wensen in kaart brengen.

De gang van zaken wordt zoveel mogelijk in de teamvergaderingen besproken.

Er is een werkgroepmap waarin de onderwerpen die de werkgroepen hebben behandeld beschreven staan.

De volgende punten zijn vanaf schooljaar 2007/ 2008 aan de orde geweest:

- Groepsdoorbrekend werken
- Dagritmekaarten
- Stilwerkplekken
- Uitgestelde aandacht
- Nakijken
- Maatjes Plaatjes
- Maatjes
- Takenbladen
- Meervoudige intelligentie
- Portfolio

3.5 Schoolregels.

Om de leerlingen duidelijk aan te geven wat er van hen wordt verwacht, zijn er schoolregels vastgesteld. Op de Dissel hebben we drie algemene regels die het hele jaar door gelden.

Het gaat om de volgende regels:

Iedereen moet zich prettig kunnen voelen en zichzelf kunnen zijn.

Wij zorgen er samen voor dat iedereen fijn kan werken en spelen.

Wij zorgen voor elkaar en voor onze spullen.

Wij maken gebruik van drie algemene regels, omdat we vinden dat de kinderen aan deze regels genoeg hebben. Alle andere regels en veel ongeschreven regels op school horen bij een van deze regels. Daarnaast worden per groep klassenafspraken samen met de kinderen gemaakt.

De schoolregels en de klassenafspraken vindt u overal in de school en in de klaslokalen terug. Deze afspraken maken we samen met de leerlingen, worden dan zichtbaar in de klas opgehangen en bij voorkeur visueel gemaakt m.b.v. pictogrammen of foto's.

Bij de kleutergroepen worden de regels duidelijk gemaakt door de pictogrammen die erbij staan.

4. De doorgaande lijnen.

De leerkrachten drinken samen koffie/thee van 8.00 tot 8.15 uur. Iedere dag vanaf 8.15 uur tot 8.30 uur mogen alle leerlingen naar binnen tijdens de vrije inloop. In dat kwartier komen de leerkrachten ook in de groep. Er wordt om 8.25 uur en om 13.10 gebeld zodat iedereen op tijd in de groep is en er dan direct gestart kan worden. Dit komt de effectieve leertijd ten goede.

We proberen alle regels en gebruiken in de groepen zoveel mogelijk hetzelfde te houden in de groepen, dit betekent niet dat er niet iets door een groep ingevoerd mag worden. Wanneer de andere teamleden op de hoogte gesteld worden en op deze wijze de keuze kunnen maken om er desgewenst ook gebruik van te maken, is er geen probleem. We streven ernaar iedere afspraak per groep, naast de vaste afspraken, te melden aan de andere teamleden. Dit om verwarring en/of misverstanden te voorkomen en om gebruik te maken van elkaars ideeën/kwaliteiten.

4.1 Maatjessysteem.

Alle groepen werken met het maatjessysteem. Alle kinderen werken met bepaalde opdrachten of in bepaalde situaties met een maatje. In de onderbouw wordt er dagelijks gewisseld omdat de leerlingen moeten wennen aan het werken met een maatje. In de bovenbouw wordt er nog maar eens per week gewisseld van maatje. Het doel van het maatje is het ondersteunen/ aanvullen van de ander. In welke zin dan ook. (De keuze kan gemaakt worden op cognitieve of sociaal emotionele gronden.) Iedereen is in staat om een ander te ondersteunen of aan te vullen. De kwaliteiten van de kinderen worden aangesproken.

In principe is het aan de leerkracht om de maatjes te koppelen. De leerkracht weet immers het beste wat de kwaliteiten zijn van alle kinderen en wat het doel is van het maatjeswerk. Wanneer een leerkracht een goede reden heeft kan hij/zij er voor kiezen de maatjes op een andere manier te koppelen. Of wanneer gebleken is dat twee kinderen werkelijk niet met elkaar kunnen samenwerken en er meer last dan profijt van hebben kan een leerkracht besluiten die twee kinderen niet meer samen te laten werken. De maatjes worden veelal door de leerkracht gekozen om verschillende redenen. Het kan voor kinderen erg moeilijk zijn om te kiezen met de juiste redenen. De leerkracht kent het doel van de opdracht en zal met dat in het achterhoofd een weloverwogen keus maken zodat het gewenste rendement behaald wordt.

De wijze waarop de maatjes worden gekozen kan per leerkracht verschillen, maar de leerkracht houdt altijd controle.

Verder is het van belang dat de kinderen leren samenwerken met verschillende types. Je hoeft niet iedereen aardig te vinden, maar je moet wel met de meeste kinderen kunnen samenwerken. Ook dat vergt kwaliteiten of aanpassing van een kind.

4.2. Dagritme.

In ieder lokaal is het dagritme zichtbaar aanwezig. Bij de groepen 1 en 2 worden de dagritme kaarten gebruikt. Vanaf groep 3 wordt er op een bord in het lokaal het dagritme aangegeven. Zo hebben alle kinderen een duidelijk beeld van de dagindeling. Het inzicht in de dag draagt bij aan de voorspelbaarheid van het verloop van de dag. Op die manier weet het kind wat er van hem/ haar verwacht wordt. Dit draagt bij aan de rust in de groep.

4.3 Taakborden en takenbladen.

4.3.1 Het takenblad als middel.

Het takenblad is een middel om het doel te bereiken. Een middel dat de kinderen zelf moeten leren hanteren. Vandaar dat er stap voor stap gewerkt wordt naar het werken met een weektaak.

Per moment, dag, twee dagen of per week wordt een taak opgesteld die zelfstandig door de leerlingen moet worden gemaakt. Het takenblad is een van de meest essentiële onderdelen bij ons op school omdat er veel onderwerpen altijd te herleiden zijn naar het takenblad. Er valt te denken aan: plannen, corrigeren, MI, evalueren/reflecteren, enz.

Elke groep beschikt of over een registratiebord, of over een takenblad zodat er continuïteit is. Het takenblad is vanaf groep 3 eenduidig qua lay-out.

4.3.2 Leren plannen.

In de groepen 1 en 2 hangen taakborden.

Op de taakborden worden de opdrachten voor het thema aangegeven. 2 opdrachten voor groep 1 en 3 opdrachten voor groep 2.

Ook staan er de keuzeplaatjes op met het aantal kinderen (stippen) en hoeveel opdrachten er per keer ingevuld kunnen worden.

De kinderen van groep 2 plannen op maandag de opdrachten voor de hele week in.

De leerlingen geven d.m.v. een witte stip zelf aan wanneer hun werk klaar is.

De leerlingen van groep 2 krijgen 3 opdrachten per week, de keuze wordt hier meer beperkt. De kinderen kunnen zelf bepalen op welke dag ze de opdracht uitvoeren. De kinderen van groep 2 plannen zelf de opdrachten per week als voorbereiding op het werken met een takenblad vanaf groep 3.

Als de leerlingen in groep 3 komen, wordt heel bewust gekozen om de kinderen van deze groep niet direct met een takenblad te leren werken. Wij zijn als school van mening dat groep 3 een dermate intensief jaar is waarin vooral tijdens het eerste half jaar veel gevraagd wordt van het concentratievermogen van de kinderen. Er is dus het eerste half jaar geen tastbaar takenblad. Wel wordt er rekening gehouden met het inzicht krijgen in een dag dmv een dagritmeplanning op het bord. Eerst nog met pictogrammen en later in woorden. Vanaf januari werken ze langzamerhand toe naar het werken met een dagtaak. Kinderen leren omgaan met een takenblad op papier ipv de taken op het bord.

In groep 4 wordt dit uitgebreid, hier krijgen de kinderen elke dag dagtaken.

In groep 5 leren de kinderen werken met een twee-dagen taak.

In groep 6 gaan de kinderen vanaf januari werken met een weektaak

In de groepen 7 en 8 wordt gewerkt met week-taken. Per week wordt een taak opgesteld die zelfstandig door de leerlingen wordt gemaakt.

Er wordt per groep en per kind gekeken wat mogelijk is. De taak kan per kind of per groep aan het niveau aangepast worden.

In de midden- en bovenbouw wordt geen gebruik meer gemaakt van de taakborden omdat dit niet als meerwaarde wordt gezien. De leerlingen registreren op het takenblad wat af is en wat niet.

4.3.3 Waar moet ons takenblad aan voldoen?

Door verschillende checklisten te bekijken, hebben we een lijst gemaakt van punten waarvan wij vinden dat ze van groot belang zijn voor het maken van een takenblad. Vanaf 2008 t/m 2010 hebben we een nieuw takenblad gemaakt. We zochten een blad dat voor de kinderen een overzicht van de dag/week is, waar we verschillende niveaus konden aanbrengen, waar we de registratie van het gemaakte werk goed kunnen zien en waar we op kunnen evalueren/reflecteren. Na een lange zoektocht en vele gesprekken met het team hebben we een takenblad gevonden waar leerlingen en leerkrachten goed mee kunnen werken. Met dit nieuwe takenblad hebben we een duidelijk doorgaande lijn. Het takenblad komt regelmatig als agendapunt op de

vergaderingen. Door met het takenblad te werken kan het zo zijn dat we zaken willen aanpassen/verbeteren/verduidelijken. Dit wordt altijd gedaan na overleg met het hele team. We hebben in ieder geval rekening gehouden met de volgende punten:

- de taak moet door de leerling zelfstandig kunnen worden gemaakt
- er staan opdrachten op die met een maatje gedaan moeten worden.
- de taak moet de samenwerking stimuleren
- de taak moet aansluiten bij het niveau van de leerling
- de leerling moet het doel van de opdracht kennen
- de tijd voor het zelfstandig werken op de taak moet duidelijk zijn
- het kind moet weten of het de opdracht zelf kan nakijken
- op het taakblad moet ruimte zijn om het eigen werk te plannen
- het is voor de leerling duidelijk wat minimaal en wat maximaal gemaakt moet worden
- er zijn handelingswijzers beschikbaar
- de leerling weet wanneer er aanvullende instructie kan worden gevraagd
- er is afwisseling tussen gesloten en open opdrachten
- er is afwisseling tussen vak- en vormingsgebieden
- er is tijd voor procesevaluatie
- er is tijd voor een evaluatie van een gemaakte opdracht
- de leerling weet hoe de taak moet worden afgetekend.

4.3.4 De werkwijze van het takenblad.

Indeling:

- Vanaf januari groep 3 wordt er gewerkt met een takenblad. Het takenblad heeft, zoveel mogelijk, een doorgaande lijn tot en met groep 8. Kleine details kunnen per groep aangepast worden zodat het naar tevredenheid aangepast kan worden mits de doorgaande lijn gehandhaafd wordt.
- De lay-out is voor alle groepen gelijk.
- Het takenblad wordt horizontaal gebruikt.
- Middels tabel tekenen kan iedereen rijen/kolommen invoegen/verwijderen.
- In de verschillende weektaken is iedereen vrij om lettertype- en grootte aan te passen.
- Binnen elk vakgebied is iedereen vrij om regels toe te voegen of te verwijderen of anders in te delen, zolang de kolommen met ster – maan – zon gehandhaafd blijven.

Invulling:

- Al het werk van de dag, dagen of week staat op het takenblad. We hebben hiervoor gekozen om de kinderen een duidelijk beeld te geven van hetgeen er van hen gevraagd gaat worden. Ze weten wat er gaat komen en kunnen zich daarop instellen. Het takenblad fungeert direct als een weekoverzicht. Hierdoor is ons takenblad vrij vol. Voor een leerling een hele opgave om te ontcijferen, maar voor onze kinderen een vanzelfsprekendheid omdat ze ermee hebben [leren] werken. Het grote voordeel hiervan is dat we niet nog eens een extra weekoverzicht op hoeven te hangen in de groepen, waardoor het lokaal rustiger oogt..
- Op ieder takenblad staan altijd alle niveaus. Zo hebben alle kinderen inzicht in de mogelijkheden die er zijn en kan hun eventueel de mogelijkheid geboden worden om zelf mee te denken welk niveau zij aankunnen. Het kan een motivatie zijn om nog harder te werken of een opluchting dat er ook een taak met iets minder werk mogelijk is voor die kinderen die minder aankunnen of tijdelijk niet in staat zijn om op volle kracht te werken.
- De verschillende niveaus geven we aan met ster (min.), maan (basis), zon (max.) Deze keuze van symbolen is gemaakt n.a.v. de methode Veilig Leren Lezen in groep 3. In deze methode worden dezelfde symbolen gebruikt en deze krijgen nu in de weektaak een vervolg.
- In alle taken wordt gebruik gemaakt van de symbolen **S** (dit doen we samen), **i** (instructiemoment), **M** (maatjeswerk), **G** (groepswerk) zodat het kind weet wat hij in die week kan verwachten. De leerkracht geeft voorafgaand aan het plannen aan wanneer **S** en **i** plaatsvindt.

- Naast de te maken lesstof staan twee hokjes of rondjes. Het eerste hokje/rondje is om aan te geven wanneer je start en het tweede om aan te geven wanneer het af is.
- Wanneer een kind start met een onderdeel moet het eerste rondje met de juiste kleur van de dag ingevuld worden. Wanneer het af is moet dit ook weer aangegeven worden met de juiste kleur. Zo is er een duidelijk overzicht wanneer er begonnen is en hoe lang over een onderdeel is gedaan. Mochten er kinderen zijn die het plannen dusdanig onder de knie hebben in groep 8 dan kan er besloten worden om die kinderen niet per dag te laten afkleuren. Zij plannen op eigen wijze en zijn in staat om het werk tijdig af te krijgen.
- Op ieder takenblad staat de tijd per dag die er is voor het maken van de taak.
- De dagtaak/twee-dagetaak heeft een aparte regel om een weekopdracht in te kunnen zetten. In de weektaak kan het in de gewone taak worden opgenomen.
- Keuze is een verplicht onderdeel in de taak. Kinderen kiezen een opdracht uit de MI-bak en vullen op de taak in wat, wanneer en met wie ze aan die opdracht werken. Daarnaast is er een vast moment van keuze die door de leerkracht wordt gepland. Ook dan wordt gewerkt met opdrachten uit de MI-bak.
- De keuzetijd wordt vanuit groep 3 opgebouwd van 2x een kwartier, naar 2x een half uur in de bovenbouw.
- Op ieder takenblad moet een maatjesopdracht ingevuld worden.
- Op alle takenbladen wordt er gereflecteerd/ geëvalueerd. Een kind kijkt van tevoren waar het op gaat letten om de taak nog beter, sneller en effectiever af te maken. Na de taak wordt dan aangegeven of en wat er goed ging en wat er de volgende keer anders of beter kan.

Gebruik:

- Per moment, dag, twee dagen of week wordt een taak opgesteld die zelfstandig door de leerlingen wordt gemaakt.
- De taak is altijd een taak op maat. De leerkracht bepaalt het niveau van de kinderen op basis van voorgaande gegevens en huidige toetsgegevens.
- Bij de groepen 1 en 2 wordt er gedifferentieerd door de opdrachten op een andere manier aan te bieden aan een kind dat meer kan dan aan een kind dat er meer problemen mee heeft.
- Het is aan de leerkracht om te bepalen of een kind dat de 'plustaak' maakt eerst de basistaak maakt en daarna de plustaak of alleen de plustaak met uitdagende opdrachten. (Dit kan natuurlijk alleen wanneer een kind heeft bewezen middels toetsen dat het de basisstof beheerst.) Door deze mogelijkheid creëer je opnieuw een niveauverschil.
- Blijkt een kind een taak meerdere malen, ondanks voldoende inzet niet af te hebben dan is dat een signaal om te kijken of het kind taakverlichting moet krijgen om de taak aan te passen aan het niveau van het kind. Als mocht blijken dat het kind op den duur meer aankan, kan de taak weer uitgebreid worden.
Blijkt een taak niet genoeg uitdaging voor een kind, of werkt een kind erg snel, dan kan de taak uitgebreid worden. Dit kan ook een MI opdracht zijn.
Blijkt een taak te klein en is een leerling eerder klaar, dan kiest de leerling een opdracht uit de MI-bak en wordt de taak voor de volgende week opnieuw aangepast aan het niveau van het kind.
- Het is aan de leerkracht om deze MI-Bak zo in te richten dat het verschillende MI's bevat en dat er per MI genoeg opdrachten inzitten. Het is de bedoeling om die bak met educatief materiaal te vullen. Dit kan ook een site zijn. Of een andere opdracht naar eigen idee van de leerkracht. Bij die bak kan men een aftekenlijst gebruiken. Die lijst is voor een bepaalde periode (nog nader te bepalen) Wanneer er een onderdeel MI vol is, moet een kind dus iets anders kiezen. Dit kan per leerkracht verschillen.
- In de MI-bak zitten nieuwe opdrachten, maar ook de opdrachten die in de 'oude keuzekast' zaten.
- Als blijkt dat leerlingen de geboden vrijheid (nog) niet aankunnen, zal de leerkracht dit kind bijsturen door met het kind te overleggen over de volgorde van het werk en door regelmatige controle. (Vrijheid in gebondenheid).
- Wanneer leerlingen moeite hebben met het plannen is het mogelijk om gebruik te maken van de handelingswijzer die we gemaakt hebben voor het plannen.

4.4 Instructie.

We maken gebruik van gefaseerde instructie en directe instructie.

Met gefaseerd bedoelen we het volgende:

We hebben als doel om de eerste instructie zo kort mogelijk te houden. Na een korte klassikale instructie (waar in overleg ook kinderen niet aan mee hoeven te doen) gaan de leerlingen aan het werk. Dan is het tijd voor de leerlingen om zelf te gaan kijken wat er al wel of niet gedaan kan worden.

In die tijd roept de leerkracht ook die kinderen bij zich waarvan bekend is dat ze extra hulp nodig hebben of wanneer een leerkracht dat nodig acht.

Na de eerste klassikale instructie is er een verplichte stiltetijd. De verplichte stiltetijd is er om kinderen te verplichten eerst zelf na te denken alvorens aan een ander te vragen. Deze tijd kan olopend per groep variëren vanaf 10 tot 30 minuten. In die tijd gaan de kinderen kijken waar ze mee aan het werk kunnen of waar ze nog extra instructie bij nodig hebben. Na de verplichte stiltetijd kunnen de kinderen een per groep afgesproken tijd met hun maatje overleggen.

Mocht een kind daarna nog steeds een vraag hebben dan kan het blokje op tafel gelegd worden zodat de leerkracht kan zien dat er extra hulp gevraagd wordt. De leerkracht zal het kind dan, op een moment die dag, bij zich roepen om de gevraagde hulp te bieden.

De extra instructie of verlengde instructie wordt veelal gedaan aan de instructietafel. Dit is een centraal in het lokaal geplaatste tafel waaraan de leerkracht kinderen extra of verlengde instructie kan geven en tegelijkertijd toch overzicht op de groep kan houden.

Verlengde instructie is voor de kinderen die de stof nog niet alleen kunnen maken. Zij hebben meer/langer inoefening en hulp nodig na de basisinstructie voor ze zelf aan de slag kunnen.

Extra instructie is voor de kinderen die niet genoeg hebben aan de basisinstructie, kinderen waarvan de stof niet is uitgelegd tijdens de basisinstructie, maar die toch graag meer instructie willen/ moeten hebben.

Met directe instructie bedoelen we het volgende:

1. Dagelijkse terugblik
2. Presentatie
3. (in)oefening
4. Individuele verwerking
5. Periodieke terugblik
6. Terugkoppeling 1,2,3,4,5

Er kan dan de nadruk gelegd worden op het uitvoerend handelen of het strategisch handelen. Bij ons ligt de nadruk op het strategisch handelen.

Uitvoerend handelen

- Gericht op het bereiken van een eindresultaat.
- Gericht op goed te structureren kennis en vaardigheden.
- Productgericht.
- Handelingen volgens een vaste volgorde van stappen.
- Leidt tot één vaststaande oplossing.

Strategisch handelen

- Gericht op het voorbereiden, begeleiden en evalueren van uitvoerend handelen.
- Gericht op minder goed te structureren kennis en vaardigheden.
- Procesgericht.
- Handelingen verlopen niet altijd in een vastliggende volgorde.
- Leidt tot een bepaalde strategie of oplossingsstrategie.

4.5 Uitgestelde aandacht.

Om de leerkrachten de gelegenheid te geven om één of meerdere leerlingen te kunnen helpen, werken we met het principe van de uitgestelde aandacht.

Door middel van een afgesproken teken laat de leerkracht de kinderen weten dat ze de leerkracht even niets kunnen vragen. Er zijn afspraken in de groep over wanneer een kind iets kan vragen. Ook loopt de leerkracht door de klas of geeft instructie aan de instructietafel.

Het teken van de uitgestelde aandacht kan per groep verschillen: in de onderbouw b.v. een knuffelbeer op de stoel van de juf, in de middenbouw b.v. een pictogram. In de bovenbouw worden er duidelijke afspraken over de tijden gemaakt. In de bovenbouw wordt geen teken meer gebruikt voor uitgestelde aandacht. De leerlingen weten wat te doen en wanneer ze iets mogen vragen wanneer ze zelfstandig werken.

De leerlingen werken de eerste 10, 15 of 20 minuten (ligt aan de groep) helemaal zelfstandig. Hierna is er 10 minuten de tijd om vragen te stellen aan je maatje wanneer je er nog niet uit bent gekomen. Pas na deze tijd mag de leerkracht gevraagd worden, bv. wanneer hij/ zij door de klas loopt. In de bovenbouw worden daarnaast ook afspraken gemaakt over andere tijdstippen wanneer de leerkracht gevraagd mag worden. Dagelijks maakt de leerkracht tijdens het zelfstandig werken tijd om aan de instructietafel extra instructie te geven of hulp te bieden.

Een goed hulpmiddel voor leerling en leerkracht bij de uitgestelde aandacht is het blokje. Hier wordt bij 4.10.4 uitleg over gegeven.

4.6 Werkplekken.

Naast het werken in de groepen, bestaat ook de mogelijkheid om te werken in de gangen. Voor de groepen 3 t/m 8 is het de regel in de ochtend stil te werken in de gangen. Er wordt daar niet gesproken of samengewerkt. Een vast onderdeel van een taak is een maatjesopdracht. Een opdracht waarin samengewerkt moet worden. Dit is iets anders dan samen werken. Bij samenwerking kan het doel alleen bereikt worden door samen te werken, door gebruik te maken van elkaars kwaliteiten. Het maatjeswerk kan gedaan worden in het binnenplein. Hier is genoeg ruimte voor kinderen om aan een maatjesopdracht te werken zonder dat ze een ander storen met het overleg. In deze ruimte is ook plaats voor opdrachten van andere aard. Er kan gedacht worden aan een groepsopdracht.

4.7 Correctie.

In de groepen 3 en 4 krijgen de kinderen regelmatig de taak om zelf (een deel van) hun werk te corrigeren. Vanaf groep 5 wordt dit uitgebreid zodat een kind steeds meer controle krijgt over het eigen werk. Het kind krijgt sneller het gemaakte werk en het resultaat onder ogen, waardoor er sneller actie kan worden ondernomen. Het kind krijgt meer inzicht in het eigen kunnen. Vergissingen of onduidelijkheden worden sneller aangepakt omdat het kind na het nakijken van het werk bij de leerkracht om uitleg gaat vragen. Per groep wordt met de kinderen besproken wanneer er met de leerkracht overlegd kan worden over het gemaakte werk met teveel fouten of teveel onduidelijkheden.

Voor het volgen van de kinderen zijn de toetsgegevens voldoende om overzicht te hebben over de prestaties van de kinderen. Tussentijds worden de kinderen begeleid die op basis van de gemaakte afspraken altijd naar de leerkracht gaan voor de nodige extra uitleg/begeleiding. De leerkracht kijkt steekproefsgewijs na om te beoordelen of de zelfcorrectie naar behoren verloopt.

Het kan voorkomen dat een kind (tijdelijk) niet in staat is om zelf te corrigeren. Dan wordt er tussen leerkracht en leerling overlegd wat te doen.

Na de correctie levert het kind het werk in op een vooraf afgesproken plek in de klas. Dit kan zijn op een kast of in speciale bakken die er voor neergezet zijn.

Na de correctie registreert het kind het gemaakte werk op het takenblad. Zo is het voor leerling en leerkracht duidelijk wat af is en wat niet. Een leerkracht kan er voor kiezen om al het ingeleverde werk ook zelf te registeren mocht hij/zij behoefte hebben aan meer overzicht.

4.8 Keuzewerk/ meervoudig intelligentie.

Dit is een onderwerp waar na de visitatie in 2003 extra aandacht aan is besteed. Er is geïnventariseerd welke materialen op school waren. Aan de hand hiervan hebben we nieuwe materialen besteld om de groepen aan te vullen met zelfcorrigerend en uitdagend materiaal.

Toch niet tevreden over het aanbieden van keuze, werd besloten dat het team in schooljaar 2009-2010 een cursus meervoudige intelligentie zou gaan volgen. Nadien is een werkgroep aan de slag gegaan om een duidelijke lijn uit te zetten en MI vanaf groep 3 te integreren in het keuzewerk.

De groepen 1 en 2 hebben iets langer de tijd nodig om een duidelijke lijn uit te zetten als het gaat over MI. Wij zijn op school van mening dat er in de groepen 1 en 2 tijdens de dagelijkse opdrachten voorsnog genoeg

aangeboden wordt op de verschillende gebieden van MI door de verschillende manieren die de kinderen geboden worden waarop een opdracht uitgevoerd kan worden.

We hebben ervoor gekozen om de kinderen op een verplicht moment en op een vrij moment in de weektaak keuze te laten doen. Op deze manier komen alle kinderen aan keuze toe en moeten ze het ook allemaal doen. We kiezen voor twee verschillende manieren om zo de kinderen met meer moeite om keuze te plannen ook te verplichten keuze te doen op een vast moment. Daarnaast is het vrije moment een keus voor de kinderen om dat moment te kiezen wanneer ze behoefte hebben aan keuze. Het keuzewerk is nu een vast onderdeel van de taak.

Keuze is een verplicht onderdeel in de taak: kinderen kiezen een opdracht uit de MI bak en vullen op de taak in wat, wanneer en met wie ze aan die opdracht werken. In die MI bak zit een variëteit aan keuzemogelijkheden. De mogelijkheden worden verdeeld in 8 verschillende intelligenties. In deze MI bak kunnen opdrachten gedaan worden van verschillende aard. Naast allerlei opdrachten uit de oude keuzekast worden nieuwe opdrachten toegevoegd.

De keuzetijd wordt vanuit de onderbouw opgebouwd van 2x een kwartier, naar 2x een half uur in de bovenbouw.

4.9 Groepsdoorbrekend werken.

In april 2008 is er door een werkgroep een start gemaakt met groepsdoorbrekend werken.

Als team zien we duidelijk een meerwaarde in groepsdoorbrekend werken. Naast het feit dat kinderen op verschillende cognitieve of sociaal-emotionele gebieden leren samenwerken, leer je de kinderen ook om te gaan met kinderen van een andere leeftijd.

Ook is het gebruik maken van elkaars kwaliteiten een essentieel onderdeel van groepsdoorbrekend werken. Jong kan leren van oud, maar oud ook zeker van jong.

Het saamhorigheidsgevoel wordt steeds sterker wanneer er groepsdoorbrekend wordt gewerkt.

Wij werken groepsdoorbrekend door :

- Samen te gymnastieken.
- Tijdens een project kinderen in heterogene groepen te plaatsen
- Kinderen uit de groepen 5 t/m 8 lezen structureel voor aan de jongere kinderen.
- Kinderen uit de bovenbouw te laten helpen bij de onderbouw.
- Seizoensafsluiting waarbij kinderen uit twee groepen samen zelfstandig een optreden voorbereiden en verzorgen.

4.10 Hulpmiddelen.

We werken op school in veel klassen met gelijksoortige materialen. Zo is het voor de kinderen voorspelbaar en dus duidelijk wat de regels zijn.

4.10.1 De knijper.

Ieder kind op school heeft vanaf groep 3 een eigen knijper. Wanneer een kind uit de klas gaat werken, neemt het de knijper mee. Wanneer een leerkracht op school ziet dat een kind niet in staat is om goed te werken buiten de klas zonder toezicht van de eigen leerkracht wordt de knijper ingenomen en mag het kind een week niet op de gang werken.

Dit is ingevoerd in het begin van schooljaar 2010-2011. Na evaluatie bij deze groepen gaan we beslissen of het ook wenselijk is bij de groepen 1 en 2.

4.10.2 De gehoorbeschermers.

In de klassen hangen vanaf groep 3 gehoorbeschermers, gebruikt om geluid van buiten te verminderen, om stiller in de klas te kunnen werken. Dit heeft het voordeel dat een kind dat niet buiten de klas wil werken, maar wel last heeft van rumoer, nu in de klas kan blijven en toch door kan werken. Het is dan voor een ander ook duidelijk dat dit kind niet gestoord wil worden.

4.10.3 De handelingswijzers.

Handelingswijzers zijn een verlengstuk van uitgestelde aandacht. Door handelingswijzers te gebruiken is het mogelijk om zonder de hulp van de leerkracht toch te weten wat de te nemen stappen zijn.

Er kan gedacht worden aan een handelingswijzer voor plagen of wanneer een kind niet weet wat te doen bij een vraag.

Vanaf groep 3 is in iedere klas is een map met alle handelingswijzers. Mocht een kind eens een handelingswijzer nodig hebben, dan kan het kind gebruik maken van die map.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om een kind apart een mapje te geven waarin de handelingswijzers zitten die dat kind vaker kan of moet gebruiken. Het kind hoeft dan niet naar de map die ergens in de klas staan, maar kan direct kijken wat de te nemen stappen zijn door zijn eigen mapje te pakken.

De leerkracht beslist samen met het kind wat er in het mapje moet en of het kind een eigen mapje krijgt.

Aan het begin van het schooljaar, wanneer een nieuwe handelingswijzer wordt ingevoerd of wanneer de leerkracht het nodig acht komt de handelingswijzer aan de muur van de klas te hangen. Wanneer het voor het merendeel van de kinderen duidelijk is wat te doen gaat de handelingswijzer van de muur en kunnen de kinderen gebruik maken van de algemene map of hun eigen mapje. In de onderbouw kan een handelingswijzer voor de duidelijkheid het hele jaar blijven hangen.

4.10.4 Blokjes.

Ieder kind heeft vanaf groep 3 een eigen blokje in de klas. Het kind is verantwoordelijk voor zijn eigen blokje. Er staat een nummer op het blokje dat is gekoppeld aan een kind.

Het blokje heeft een kant met een groen rondje, een kant met een rood rondje, een kant met een vraagteken en een kant met een nummer.

Wanneer een kind bereid is om vragen van andere te beantwoorden tijdens het werk, kan het blokje op groen gezet worden.

Wanneer een kind niet bereid is om vragen te beantwoorden tijdens het werk, kan het blokje op rood gezet worden.

Wanneer een kind een vraag heeft voor de leerkracht wordt het blokje op het vraagteken gezet.

Wanneer de leerkracht dan een ronde maakt door de klas, is het duidelijk wie een vraag wil stellen. De vraag kan dan beantwoord worden aan de tafel van het kind, maar de leerkracht kan ook besluiten om met het kind aan de instructietafel te gaan zitten.

4.10.5 Maatjesbordjes.

Iedere klas heeft een plaats in de klas met een bord waarop naambordjes van de kinderen hangen. Deze bordjes kunnen gemakkelijk verhangen worden. De leerkracht of een daarvoor aangewezen kind kan hiermee overzichtelijk aangeven wie die dag of die week de maatjes van elkaar zijn.

Bij de groepen 1 en 2 worden plaatjes gebruikt. Ieder kind gebruikt een eigen plaatje. Deze plaatjes komen terug bij de kapstokken, de stoelen en het takenbord.

4.10.6 De kleurenklok en de time timer.

Sinds schooljaar 2009-2010 wordt in de groepen 1 en 2 als pilot gewerkt met de kleurenklok. Deze klok heeft verschillende vlakken met verschillende kleuren die allemaal een bepaalde tijd aangeven.

Op deze manier kan de leerkracht ook uitgestelde aandacht toepassen bij de jonge kinderen. De kinderen weten wat er van ze verwacht wordt doordat de leerkracht aangeeft wat er gaat gebeuren in het rode deel en wat er gedaan moet worden wanneer de wijzer in een andere kleur gekomen is. Ook kan de leerkracht de bijbehorende tijd noemen waardoor de kinderen besef van tijd krijgen. Na evaluatie aan het eind van het schooljaar wordt gekeken of er blijvend gebruik gemaakt gaat worden van de kleurenklok.

Vanaf groep 3 wordt er gewerkt met de time timer. Er kan op aangeven worden hoeveel tijd de kinderen nog hebben. Er is dan een rood vlak zichtbaar. Wanneer het rode vlak is verdwenen is de tijd voorbij. De leerkracht heeft vooraf vermeld wat er gedaan moet worden als de tijd om is. Ook is het voor ieder kind voorspelbaar wat er van hem/haar verwacht wordt.

4.10.7 WC bordjes.

In iedere klas zijn er afspraken wat er gebruikt wordt om aan te geven dat een kind naar het toilet is. Iedere leerkracht heeft de vrijheid zelf bordjes te maken naar eigen wens. In de bovenbouw kan worden besloten dat de kinderen oud genoeg zijn om zelf op een ordelijke manier te bepalen wanneer er gebruik gemaakt kan worden van het toilet.

4.10.8 Dagkleuren.

De dagkleuren worden benut als een communicatiemiddel. Door iedere dag van de week een eigen kleur te geven, kan die kleurcode op verschillende manieren worden gebruikt in de organisatie van de groep.

De dagkleuren worden o.a. gebruikt bij het taakbord en bij het inkleuren van de taakbrief.

De dagkleuren zijn als volgt vastgesteld:

maandag – rood; dinsdag - geel; woensdag – blauw; donderdag – groen; vrijdag - oranje.

In elk lokaal is op een duidelijk herkenbare en identieke manier aangegeven welke kleuren bij de verschillende dagen horen.

4.11 Vaste taken.

In iedere klas hebben kinderen vaste taken. Er kan gedacht worden aan de klassendienst, maar ook aan andere taken zoals het oud papier, koffie halen, de leerlingenraad of de schoolkrantredactie.

Al deze taken worden vastgelegd in de klassenmap, zodat het voor iedereen (ook functioneel i.v.m. een invaller) duidelijk is welk kind een taak heeft en welke taak.

We proberen de kinderen te stimuleren om verantwoordelijkheden aan te kunnen. Wanneer kinderen in de schoolkrantredactie zitten moeten ze ook echt alles zelf regelen wat te maken heeft met de schoolkrant.

4.12 Reflecteren/ evalueren.

Evalueren en reflecteren spelen een grote rol bij Dalton. Door het beoordelen van je werk (evalueren) of van jezelf en jouw rol in het geheel (reflecteren) kun je bepalen wat er goed ging en wat er beter kan. Er moet duidelijkheid verkregen worden over wat de mogelijkheden zijn om te verbeteren. Pas als duidelijk is wat er minder goed ging, kan er verbetering optreden. Het moet voor het kind duidelijk worden wat het probleem is en wat er aan gedaan kan worden. Maar vooral ook wat er goed ging om dat voort te kunnen zetten.

Er moet gekeken worden naar het proces(procesevaluatie) dat voorafgaat aan het product. Maar ook het product zelf moet geëvalueerd worden.(productevaluatie).

Bij procesevaluatie gaat het vooral om de wijze waarop te werk gegaan is. Heb ik goed samengewerkt en gebruik gemaakt van mijn eigen kwaliteiten en die van de ander? Heb ik goed gepland? Waren er veel problemen? Wat heb ik aan de problemen gedaan?

Bij de productevaluatie wordt gekeken naar het resultaat en de verzorging. Was het genoeg? Was het netjes?

Op de takenbladen is een opbouw te zien in het evalueren. Voor iedereen geldt dat er wekelijks en dagelijks wordt geëvalueerd met de kinderen.

Daarnaast is een opbouw te vinden in het evalueren dmv pictogrammen of plaatjes in de lagere groepen naar evalueren in woorden in de hogere groepen.

De kinderen evalueren, daarnaast vertelt ook de leerkracht wat de bevindingen over het kind zijn.

4.13 De trotsmap.

Om evalueren voor kinderen tastbaar te maken wordt er vanaf schooljaar 2010-2011 een trotsmap geïntroduceerd. Deze trotsmap moet aan het eind van de schooltijd een document zijn waarmee kinderen kunnen laten zien welke ontwikkelingen ze doorgemaakt hebben.

De trotsmap wordt gefaseerd ingevoerd en het gaat voor een deel werk van de kinderen bevatten en voor een deel gaat het over het kind zelf.

Als beginpunt maakt ieder kind aan het begin van het jaar een tekening. Ook worden er lijsten op sociaal emotioneel gebied ingevuld. Daarnaast is het de bedoeling om b.v. bij ieder rapport werk uit te zoeken waar het kind trots op is en dit in de map te doen.

Naast de eigenlijke trotsmap hebben de kinderen allemaal een werkmapje in de klas. Hierin kunnen ze ten allen tijde werk in doen waar ze trots op zijn. Dit kan iets zijn waar ze altijd al goed in waren, maar het kan ook juist iets zijn waar ze normaal wat moeite mee hebben, maar wat nu heel goed ging. Uit die werkmap kan dan werk worden gekozen voor in de trotsmap.

De trotsmap is nog in ontwikkeling. Er zal nog veel over gesproken moeten worden om voor ons als school een duidelijk beeld te krijgen van het doel van de trotsmap voor onze school. Het is voor ons als team duidelijk dat we het voor kinderen inzichtelijker willen maken hoe je jezelf kunt evalueren.

5 Evalueren Dalton.

De ontwikkeling van Dalton wordt geëvalueerd door alle (nieuwe) onderwerpen te evalueren op gezette tijden. (Tijdens de teamvergaderingen of de Daltonbijeenkomsten). Het onderwerp Dalton staat op iedere agenda van een teamvergadering. Ook tijdens de MR vergaderingen komt het onderwerp Dalton aan de orde op verschillende momenten. Het onderwerp Dalton staat ook in de jaarplanning van de MR.

6 Borgen.

Alles wat gedaan wordt door de werkgroep Dalton wordt geborgd in de Daltonwerkgroepmap. Deze map staat in de personeelskamer zodat iedereen het kan lezen. We borgen de ontwikkelingen en de vorderingen van de werkgroepen sinds schooljaar 2006 -2007.

Op deze wijze is het voor de leerkrachten van onze school duidelijk wat de ontwikkelingen zijn op het gebied van Dalton. Want dat is wat we willen, blijven ontwikkelen. We blijven ons ontwikkelen door te kijken wat we willen, wat er mogelijk is en wanneer iets mogelijk is.

Aan het eind van het schooljaar wordt een jaarverslag geschreven waarin vermeld wordt wat er gedaan is op het gebied van Dalton, wat gelukt is en wat niet. Aan de hand van het jaarverslag wordt een nieuw plan voor het volgende jaar gemaakt.

De laatste drie jaarverslagen worden altijd als bijlage opgenomen in het Daltonboek voor een snel overzicht van de ontwikkelingen bij ons op school. Vanaf schooljaar 2007 – 2008 worden alle jaarverslagen geborgd in een aparte map voor jaarverslagen Dalton. Zo is er een duidelijk overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van Dalton binnen de school.

7 Wensen op het gebied van Dalton.

De wensen op het gebied van Dalton staan beschreven in het laatste jaarverslag. Dit jaarverslag is toegevoegd als bijlage 3.

8 Beleid voor de komende jaren.

Zoals te lezen in bijlage 3, zijn er wensen voor de toekomst. In de volgende vergaderingen gaan we afspraken maken over wat er wanneer aan de orde komt of wat er prioriteit heeft. Aan de hand daarvan gaan we bekijken wat de volgende werkgroep of persoon gaat uitwerken of uitzoeken.

In schooljaar 2010-2011 willen we aan de volgende zaken gaan werken:

- Met leerlingen bespreken wat en waarom Dalton en de verwachtingen van beide partijen.
- Nieuw takenblad
- Tijdens informatieavond ouders vragen iets te vertellen over het beroep. Twee ouders per jaar en dit wordt bijgehouden in de zorgmap.
- Trotsmap werkgroep gaat in gesprek over het invoeren en de inhoud van een trotsmap. Zodra het mogelijk is, wordt het gefaseerd ingevoerd. Iedereen kan al starten met het verzamelen van bv eens per maand iets uitzoeken en bewaren.
- Iedereen klasse- afspraken maken met de groep.
- Afspraken die in een groep gelden vastleggen en in de klassenmap doen.
- Regels allemaal op papier krijgen in schooljaar 2010-2011

- Nieuw Daltonboek
- Daltongesprekken
- Daltondag
- Coöperatief leren/ samenwerken.

8.1 Techniek.

Graag willen wij onze kinderen een brede algemene kennis meegeven, waarin ook het techniekonderwijs een belangrijke plaats inneemt. Vanaf 2010 is iedere basisschool in Nederland verplicht om aan enkele kerndoelen te voldoen.

Gezien onze keuze voor het Daltononderwijs, vinden wij het belangrijk dat de kinderen in elke groep de mogelijkheid krijgen om zelfontdekkend te leren, waarbij planning, samenwerking en verwondering centraal staan. Dat betekent, dat wij als leerkrachten moeten weten hoe wij aan achtergrondinformatie kunnen komen, we gemotiveerd les moeten kunnen geven en het enthousiasme voor techniek en wetenschap bij de kinderen aan moeten kunnen wakkeren.

Techniek en wetenschap is bij ons op school toegankelijk gemaakt voor alle leerlingen. Dat betekent dat we aan onze eigen kennis en vaardigheden op het gebied van techniek en wetenschap blijven werken en we daarbij hulp inschakelen van ouders en bedrijven die de kinderen, op welke manier dan ook, enthousiast kunnen maken. Excursies zijn bijvoorbeeld een vast onderdeel van ons techniekonderwijs. Ook werken we vanaf schooljaar 2010-2011 per groep met de techniektorens. Dit houdt in dat we 10 lessen per jaar per groep geven en daarnaast mag iedereen met de techniektorens werken wanneer hij/zij wil of kan. Ook is er elk jaar een techniekdag of een techniekweek.

8.2 Burgerschap.

We willen als Daltonschool kinderen voorbereiden op de maatschappij en de toekomst. Daarom is het voor ons van groot belang om kinderen bewust te laten worden van hun burgerschap. Het wordt bij ons niet gegeven als een apart vak, maar er wordt wel wekelijks aandacht aan besteed.

Helemaal als Daltonschool willen we kinderen bewust maken van andere groepen mensen. Jonger, ouder, anders qua uiterlijk, opvoeding, cultuur, of anders qua gedrag. We willen kinderen leren omgaan met elkaar. Zaken die bij burgerschap, naast het overdragen van de noodzakelijke schoolse kennis, ook van wezenlijk belang zijn: leren moreel te denken, leren eerlijk en betrouwbaar te handelen, leren te reflecteren, leren hoe je je eigen mening vormt, leren hoe je elkaars verschillen als meerwaarde kunt zien, leren hoe je zelfstandig moet handelen, leren hoe je behulpzaam kunt zijn en hoe je effectief en coöperatief samenwerkt.

Naast de wekelijkse aandacht aan burgerschap in de klas, waar we voor een deel gebruik kunnen maken van de methode 'beter omgaan met jezelf en de ander', proberen we o.a. in gesprekken en tijdens de dag de kinderen bewust te maken van het eigen gedrag en het effect hiervan. Dit kan zowel positief als negatief zijn.

We maken ad hoc gebruik van het feit dat we in een brede school zitten. We betrekken b.v. de peuters en de BSO bij het kerstfeest en sinterklaas. Maar als een onderdeel van het kerstfeest ging er ook een groep kinderen langs bij de mensen in het nabij gelegen bejaardenhuis.

9 De visitatie van februari 2008.

Op 14 februari is onze school voor de tweede keer bezocht door twee visiteurs van de Daltonvereniging. Er is gekeken of de school zich voldoende heeft ontwikkeld als Daltonschool.

9.1 Onderdelen van het schoolverslag.

Een paar onderdelen van het schoolverslag van de visiteurs:

Belangrijkste onderwerpen van het gesprek met directie/ Daltoncoördinator(en)
<p>Veranderingen n.a.v. aanbevelingen vorige visitatie.   Ontwikkeling Dalton na vorige visitatie.   Groepsdoorbrekend werken; samen gymnastiekles, seizoensafsluiting.   Leerlingen zijn zelfstandiger, we werken consequent met uitgestelde aandacht.   Takenbladen zijn aangepast, het is mogelijk nog meer te ontwikkelen. Werken aan meer diepgang, een doorgaande lijn en duidelijkheid voor iedereen.   Meer werken aan plannen van het werk door de leerlingen.   Vrijheid/ verantwoordelijkheid positief.   Samenwerken positief.   Ouders in school halen.   Kopje taakbrieven in beleidsplan volgend jaar.   Werken met werkgroepen Dalton. Per werkgroep wordt een onderwerp behandeld.</p>

Belangrijkste onderwerpen van het gesprek met (MR/ OR)ouders

De wijze van communicatie tussen de school en de ouders.
 De beperkingen van het huidige gebouw, de grotere mogelijkheden van de school na de geplande nieuwbouw.
 Groepsoverstijgende samenwerking tussen leerlingen.
 De redenen waarom ouders voor de Dissel kiezen.
 De zgn. seizoenafsluiting.

Belangrijkste onderwerpen van het gesprek met vertegenwoordiger(s) bestuur

Bestuurlijke bijdrage / inzet in de totstandkoming van het nieuwe "Brede school" gebouw.
 De mogelijkheden voor bovenschoolse kwaliteitszorg met de gekozen managementstructuur; collegiaal model.
 Aanzet tot financiële ontkoppeling van de gemeentelijke begrotingssystematiek.
 Beperkingen in de ondersteuning vanuit de ambtelijke staf.

9.2 Omschrijving van De Dissel in het visitatieverslag.

De Dissel werd als volgt in het visitatieverslag beschreven:

Op OBS Daltonschool de Dissel heerst een positief pedagogisch klimaat; in de gehele school heerst een rustige werksfeer. Leerlingen gaan op een plezierige manier met elkaar om.

Er is sprake van gestructureerde vormen van samenwerking tussen leerlingen van verschillende groepen.

Het merendeel van de aanbevelingen uit het rapport van 2003 is verwezenlijkt.

Er is een duidelijke structuur in de Dalton-ontwikkeling door de gehele school merkbaar. Ouders en bestuur ondersteunen deze ontwikkeling van harte.

De mogelijkheden van het gebouw m.b.t. het Daltononderwijs zijn beperkt, men hoopt in 2009 een nieuw gebouw (Brede school) in gebruik te kunnen nemen.

We adviseren het bestuur de Dalton-licentie voor vijf jaar te verlengen en wensen de school veel succes met de verdere ontwikkelingen.

Het visitatie verslag en het schoolverslag van de visitatie zijn te vinden in de Daltonmap in de personeelskamer. Het was een zeer positief bezoek. Na het bezoek is er een verslag geschreven waarin geadviseerd werd om aan drie aandachtspunten te werken.

9.3 Aandachtspunten na visitatie 2008.

Maak een nog meer doorgaande lijn in de takenbladen. En leg de nadruk op de inhoud, het beschrijven en het vastleggen ervan.

Het takenblad zou beter op elkaar aan kunnen sluiten. Alle gemaakte afspraken moeten opgeschreven en geborgd worden.

Meer/ beter evalueren/reflecteren.

Op het takenblad leerlingen de kans geven om hun werk of zichzelf eens onder de loep te nemen en te kijken hoe het is gegaan en wat er een volgende keer beter moet of anders kan.

Planning voor leerkrachten en leerlingen verder ontwikkelen.

Op het takenblad wordt voor leerlingen in de bovenbouw per dag aangegeven hoeveel tijd ze hebben voor de taak. Op deze wijze wordt het duidelijker hoe de dagen ingepland moeten worden.

Er moet heel gestructureerd en duidelijk gecommuniceerd worden om duidelijkheid te scheppen en misverstanden te voorkomen. Dit kan onder andere door afspraken vast te leggen.

Voor de verbeterpunten is een plan gemaakt.

Verbeterplan naar aanleiding visitatie 14- 02- 2008			
Actie	Verantwoordelijke persoon/ uitvoerenden	Tijdvak	Scholing/ externe ondersteuning
<p><i>Takenbladen</i> Takenbladen verbeteren/ aanpassen.</p> <p>Duidelijk doorgaande lijn aanbrengen.</p> <p>Afspraken duidelijk vastleggen.</p>	M. Tinge. Werkgroep Dalton.	Start schooljaar 2008/2009.	Literatuur Dalton. Overleg Dalton- coördinatoren Teamcursus H. Wenke.
<p><i>Evalueren /reflecteren.</i> Meer diepgang voor zelfreflectie op de taakbrief.</p> <p>Overleggen over gewenste manier per bouw.</p>	M. Tinge. Werkgroep Dalton.	Start schooljaar 2008/2009. Uitbreiding afhankelijk van ontwikkelingen.	Literatuur Dalton. Teamcursus H. Wenke.
<p><i>Planning voor leerkrachten en leerlingen verder ontwikkelen.</i> Leerlingen nog meer begeleiden om het plannen goed onder de knie te krijgen.</p> <p>Taaktijd duidelijk maken voor de leerlingen zodat er nog beter gepland kan worden.</p> <p>Afspraken duidelijk vastleggen.</p>	M. Tinge. Werkgroep Dalton.	Geleidelijk invoeren vanaf begin schooljaar 2008/2009. Uitbreiding afhankelijk van ontwikkelingen.	Literatuur Dalton Teamcursus H. Wenke.

Bijlage 1

Jaarverslag Dalton ontwikkeling schooljaar 2007-2008

Een eerste jaarverslag van mij als Daltoncoördinator. Een jaar van goed kijken en oppakken en doen wat in eerste instantie nodig was.

Goed kijken naar de doorgaande lijn binnen school. (Klassenbezoek was nog niet nodig omdat Hans Wenke dit als onderdeel van zijn cursus deed.)

Beleidsplan schrijven omdat dat nodig bleek.

Vorbereiden voor de visitatie.

De volgende punten worden genoemd in het beleidsplan:

Dit schooljaar wilden we werken aan:

Inloop evalueren en bekijken of we het groepsdoorbrekend willen gaan doen.

Dit komt volgend schooljaar weer aan de orde.

Alle ontwikkelingen borgen, niet meer alleen van de Dalton werkgroep, maar ook die van de coördinator of iemand die individueel werkt aan Dalton

Alle ontwikkelingen zijn te vinden in de map in de personeelskamer. Het is van groot belang dat de Daltonwerkgroepen alles goed bij blijven houden. Let op dat de data erbij gezet worden. Dit is beter voor het overzicht wat wanneer gedaan is.

Groepsdoorbrekend samenwerken gaan uitbreiden.

We hebben natuurlijk altijd al iets gedaan met groepsdoorbrekend werken tijdens spelletjesdagen, naar gym en niet te vergeten sinds dit jaar de seizoensafsluitingen.

Er wordt nu door een werkgroep uitgewerkt wat de wensen zijn en wat we wanneer nog meer kunnen doen.

Hier gaan we volgend jaar mee verder.

Afspraken maken over wie er niet op de gang kan werken.

Er is afgesproken dat een kind dat niet op de gang kan werken een week niet op de gang mag werken. Het is de verantwoordelijkheid van alle leerkrachten om de kinderen die op de gang werken in de gaten te houden.

Wanneer een kind door een leerkracht, anders dan de eigen, weg wordt gestuurd moet dat wel even met de desbetreffende leerkracht besproken worden.

Informatie boekje maken over de verschillende bouwen.

Alle informatieboekjes graag (nog) eens inleveren bij Marjan.

Nieuwe schoolregels.

Er zijn nieuwe schoolregels gemaakt en opgehangen in school en in ieder lokaal. Ook zijn er in iedere klas klassenafspraken gemaakt samen met de kinderen.

Nieuw pestprotocol.

Er is een pestprotocol gemaakt en het staat in de personeelskamer. Er zijn nog geen situaties geweest waarbij we het hebben moeten gebruiken gelukkig.

Werken met handelingswijzers.

Ze hangen in de groepen en worden gebruikt. Nieuwe hw zijn er nog niet. Er zijn wel wat verschillen in school, maar dit hoeft geen belemmering te zijn zolang we het van elkaar weten.

Handelingswijzers ontwikkelen en bundelen.

JW heeft een hele map. Hier mogen we in kijken. Wanneer we meer handelingswijzers ontwikkelen moeten we er alert op zijn om dit te bundelen, zodat alle informatie bij elkaar blijft.

Takenblad zo aanpassen dat het blad hetzelfde is vanaf groep 6 (voor de kinderen die een weektaak hebben).

Verder wordt er gekeken naar de doorgaande lijn van het takenblad vanaf groep 3. De afgelopen jaren hebben we meerdere takenbladen gehad en geprobeerd.

Met die ervaringen en met behulp van boeken moet er nu een blijvend takenblad gemaakt. Wanneer dit is gedaan moet iedereen op school weten wat het takenblad voor welke groep is en weten wat wat is op het takenblad. De afspraken hierover moeten geborgd worden in de Daltonmap.

Informatie verzamelen over meerbegaafde leerlingen.

Wilma heeft een opzet gegeven en we zijn akkoord gegaan.

Overleggen over de mogelijkheden van het gebouw.

Er is niet zoveel mogelijk. We maken weer meer gebruik van de lange gang en met name van de gele tafel voor maatjeswerk. Verder is het volhouden tot de nieuwe school er staat.

Ouders beter op de hoogte houden van de Dalton ontwikkelingen in school. (Dissels, schoolkrant)

Met enige regelmaat probeer ik ouders te informeren, soms in Dissels wanneer er iets nieuws te melden is en altijd in de schoolkrant als vast onderdeel.

De werkgroepen/ coördinator hebben gewerkt aan:

- De nakijktafels zijn gerealiseerd en werken als verwacht.
- De handelingswijzers zijn er en hangen in de groepen.
- Waar de stilwerkplekken zijn is duidelijk d.m.v. de pictogrammen.
- De gele tafel in de lange gang mag gebruikt worden voor maatjeswerk, mits de leerlingen rustig zijn.
- De schoolregels zijn veranderd van 10 naar drie.
- In de klassen zijn er afspraken gemaakt met de leerlingen en hangen zichtbaar in het lokaal.
- Er is een pestprotocol geschreven.
- De dagritme kaarten zijn aangepast en voor iedereen hetzelfde.

De visitatie.

De visitatie was toch wel een hoogtepunt van het jaar. Spannend wat de verbeterpunten zouden zijn en wat ze van de school zouden vinden. Van tevoren hoefde er niet te veel te gebeuren omdat we als school altijd in ontwikkeling zijn. We hebben het geluk met het hele team achter Dalton te staan en hier allemaal in te blijven ontwikkelen.

De volgende verbeterpunten werden genoemd:

- Doorgaande lijn takenbladen maken en de afspraken duidelijk vastleggen.
- Meer/ beter evalueren/reflecteren.
- Planning voor leerkrachten en leerlingen ontwikkelen.

Het takenblad bleek dan ook een van de verbeterpunten tijdens de visitatie. Tijdens en voor de visitatie bleek toch nog wel dat hier wat communicatie miste. We moeten onderling van elkaar weten wat er op de takenbladen van elkaar staat en wat alles inhoudt. Dit is voor mij zeker een leerpunt. Het is een struikelblok aan te nemen dat iedereen op de hoogte blijft van een ander of dat we maar aannemen dat iedereen weet waar hij/zij mee werkt. Het is tijdens de visitatie gebleken dat dit niet altijd het geval is (was). Hier wil ik dan ook op gaan proberen te letten. Wanneer het takenblad weer aangepast is, moet het centraal besproken worden zodat iedereen weet wie wat heeft, wat het betekent en wat de exacte opbouw is. Daarna moet het geborgd worden.

Volgend jaar gaan we werken aan o.a.:

- Werkgroep groepsdoorbrekend werken afronden.
- Takenblad verbeteren en iedereen op de hoogte stellen van de betekenissen.
- Cursus evalueren/reflecteren.
- Cursus meervoudige intelligentie of kwaliteitsbewaking.
- Cursus Daltoncoördinator.

Bijlage 2

Jaarverslag 2008-2009

Naar mijn idee weer een productief jaar. Hoewel ik heb geprobeerd niet teveel te doen, heb ik toch gemerkt dat je vaak een stap terug moet doen om niet teveel en te snel te willen. Het meest is in het begin gedaan wanneer iedereen nog lekker fris is.

Ik zou graag meer gebruik gaan maken van de werkgroepen dan dit jaar, om b.v. afspraken te borgen. Maar dat doen we wel na de bouw van de nieuwe school.

Sommige onderwerpen zijn afgerond. Er zijn afspraken gemaakt. En er zijn nieuwe onderwerpen aan de orde waar we verder mee aan de slag gaan. Het kost tijd om alles goed en overzichtelijk te maken en te houden. Het is een hele klus alles in kaart te brengen. Er is nog een heleboel te doen, maar samen komen we een heel eind. Naar mijn idee zijn we nog volop aan het ontwikkelen en er zijn nog genoeg onderwerpen waar we aan willen werken.

Het is van groot belang dat we deze onderwerpen en onze visie over Dalton blijven bespreken. Misschien toch eens een vergadering volledig wijden aan Dalton om alle onderwerpen in alle rust te kunnen bespreken. Ik had dit jaar toch wel eens een opgejaagd idee tijdens vergaderingen omdat er nog zoveel meer onderwerpen aan de orde moesten komen. Ik denk dat we door een goed gesprek en door nog meer te luisteren naar de ideeën van elkaar veel verder kunnen komen.

Dit jaar ben ik begonnen met het wijzigen van het beleidsplan. Het plan wordt nu voor langere tijd omdat er nogal eens wat wijzigingen voorkomen. Het is nog niet klaar omdat ik een goed, maar ook functioneel plan wil maken. Zodat b.v. ook een invaller er iets aan kan hebben. Het plan gaat lopen van 2009 – 2012. Tot het af is maken we, indien nodig, gebruik van het aangepaste plan.

Aan het begin en aan het eind van het jaar krijgt iedereen een overzicht van wat het idee is en wat er gedaan is. Zo heeft iedereen een goed beeld van Dalton bij ons op school. Niet alles dat af is of gedaan, dat schuift vanzelfsprekend door naar volgend jaar.

Ik heb allerlei punten staan in het jaarverslag. Het is een document voor mezelf en voor jullie om overzicht te krijgen en te kijken wat we nog willen. Sommige dingen staan vaker vermeld, maar dat is voor mijn eigen overzicht.

Op de laatste blz. is nog een gedeelte voor aantekeningen van jullie kant. Wanneer ik iets niet goed heb, ben vergeten of moet aanpassen dan zie ik dat gedeelte graag terug om volgend jaar te gebruiken.

Naar aanleiding van de visitatie 2008

Er waren drie verbeter punten:

Doorgaande lijn takenbladen maken en afspraken borgen.

Hier wordt momenteel nog hard aan gewerkt. Wegens tijdgebrek is het heel goed mogelijk dat we dit volgend jaar pas af kunnen ronden.

Meer/beter evalueren/reflecteren.

Er is dit schooljaar een cursus geweest, naar aanleiding daarvan hebben we de takenbladen aangepast. We evalueren allemaal dagelijks met de klas en we hebben allemaal een onderwerp dat per week aan de orde komt om als groep aan te denken.

Verder gaan we volgend jaar starten met een portfolio en vond iedereen de feedbackkaarten ook een goed idee. We bekijken het onderwerp volgend jaar opnieuw.

Planning voor leerkrachten en leerlingen ontwikkelen.

Er is gestart met een doorgaande lijn voor het plannen. Groep 2 plant vanaf dit jaar ook. We gaan hier steeds verder mee om de doorgaande lijn te krijgen door de hele school. Verder staat de tijd nu op het takenblad vermeld in de bovenbouw.

Voor dit jaar had ik twee grote lijnen in gedachten nl.:

Plannen: starten met plannen bij de kleuters en bespreken hoe we de lijn door gaan zetten.

Hoe krijgen we een goede doorgaande lijn van groep 1 t/m 8. (volgend jaar een werkgroep mee aan het werk laten gaan en afspraken borgen.)

Dat we hier al aan gewerkt hebben is te zien aan de volgende punten:

De tijd voor z.w. staat op het takenblad

De kleuters starten in groep 2 met plannen.

Het zelfstandiger maken van leerlingen.

Dat we hieraan werken is te zien aan de volgende punten:

Eerder bellen door de kinderen

Kinderen maken de schoolkrant .

Handelingswijzer (hierna te noemen HW) ruzie.

Informatie avond laten we door kinderen doen.

Groepsdoorbrekend werken dmv voorlezen.

Cursus reflecteren/evalueren.

Klassenbezoeken instructie.

In veel klassen heb ik gekeken hoe de instructie ging om te kijken waar we met zijn allen op zouden kunnen letten. Hier zijn verslagen van gemaakt en gesprekken over geweest. Het is ook besproken in vergaderingen en er zijn afspraken gemaakt over instructie.

Werkgroep:

- Groepsdoorbrekend werken afronden.
- De werkgroep groepsdoorbrekend werken heeft het onderwerp voor dit jaar afgerond. De groepen 5 t/m 8 lezen nu eens per maand structureel voor in de groepen 1 t/m 3. De onderbouw wordt verdeeld in groepen. Het gebeurt op de eerste woensdag in de maand. Alle leerlingen hebben dan gelijk pauze en na de pauze wordt er ergens in school een kwartier lang voorgelezen.
- Er wordt per jaar een planning gemaakt wanneer er voorgelezen wordt en wanneer de boeken gehaald worden.
- Wie maakt de planning voor volgend jaar? Weer Femmelien?
- Takenblad verbeteren ,veranderingen aanbrengen en alles borgen in de Daltonmap.
- Volgende jaren meer gebruik maken van werkgroepen om b.v. alles te borgen in borgingsmap. Eerst de bouw van de nieuwe school en rustig opstarten komend schooljaar.

Cursus Dalton

- Cursus evalueren/reflecteren.
- We hebben cursus gehad van A.Wenke. Er zijn verschillende manieren om hieraan te werken. We hebben dit jaar gewerkt met de kernkwaliteiten kaarten. Volgend jaar gaan we een start maken met een portfolio. Ik heb al een voorbeeld van een andere school om eens naar te kijken.
- In het algemeen zijn we bezig gegaan met evalueren. De kinderen worden dagelijks gevraagd hoe het gegaan is en wat ze eraan kunnen doen. Ook wordt gewerkt aan een wekelijkse opdracht met smileys op het bord. In
- handelingswijzers en dat we toch vooral een school zijn om kinderen te laten leren.
- Cursus Daltoncoördinator.
- Tijdens dit jaar veel gehoord over hoe het gaat op de verschillende scholen. Ideeën opgedaan, mogelijkheden aangehoord. Volgend jaar de vervolgcursus.
- Tweedaagse Zwartsluis.

Punten dit schooljaar

- Tijdens bouwoverleg Dalton als vast punt op de agenda.
- Wanneer er punten waren om aan de orde te stellen, werd dit gedaan. Helaas ontbreekt het nogal eens aan tijd om echt diep met elkaar op de stof in te gaan. Het is misschien toch een idee om eens in de zoveel tijd alleen over Dalton te praten, de ontwikkeling te bespreken en elkaars mening te horen.
- Inloop.
- Niet groepsdoorbrekend in de onderbouw zoals eerder geopperd is. Het bevalt goed zoals het nu gaat.
- Regel op de gang werken.

- Is een vaste regel waar iedereen op let. Iedereen kan kinderen terug naar de klas sturen. Daarna bij de desbetreffende leerkracht melding maken van het geval.
- Klassenraad.
- Nog niets mee gedaan dit jaar.
- Daltonkrant.
- Wordt vanaf dit jaar door de kinderen gedaan. De start was even wennen, maar het resultaat was erg goed. We zien duidelijk meerwaarde in het maken van deze krant door Iln. We moeten er wel voor waken dat het in te passen is voor de kinderen. Mocht het niet lukken bij een groep wegens te veel onrust, dan kan er vanaf groep 6 gekeken worden naar mogelijkheden.
- Ouders.
- Ouders worden nu op de hoogte gehouden middels Dissels en in de schoolkrant. We zouden ze graag nog meer bij school betrekken. Tijdens de vergadering komt dit punt niet goed uit de verf. Willen we ouders wel meer betrekken bij school?
- Nieuwe ideeën; b.v. eens een ouder (1 of 2 keer per jaar) in de klas laten vertellen over zijn/ haar beroep. Kan ook i.p.v. een les of geïntegreerd.
- Informatieavond.
- Is voor het eerst op de nieuwe manier gedaan. Wel wat beginnersfoutjes, maar is goed verlopen. Is voor herhaling vatbaar. Volgend schooljaar direct in vergadering bespreken hoe we het ook toe kunnen passen bij de kleuters.
- Meervoudige intelligentie
- Het schaduwteam is hiermee aan de slag gegaan. Volgend schooljaar op **7 oktober 's middags** cursus van Roel Rohner over dit onderwerp.
- Handelingswijzer ruzie.
- Gemaakt en ingevoerd. Volgend jaar weer een nieuwe erbij. Er moet nog gesproken over het praktische gedeelte van de HW'ers . Moeten ze allemaal opgehangen? Hoe en wat bespreken volgend schooljaar.
- Blokje.
- Het blokje is bij wijze van pilot in groep 7 niet meer in gebruik. Wij maken gebruik van een uitlegplankje waar kinderen een naamkaartje in kunnen doen wanneer ze een vraag hebben. Volgend jaar gaat groep 8 dit ook doen, na een aantal maanden wordt er geëvalueerd en afspraken gemaakt mbt het blokje.
- Vaste ronde niet meer lopen omdat de Iln zitten te wachten tot je komt. Heel duidelijk afspraken maken met de klas hoe en wanneer er vragen gesteld kunnen worden. Wanneer de Iln elkaar vragen en gebruik maken van de kennis van elkaar worden er tussendoor weinig vragen aan de leerkracht gesteld. Het is voor de kinderen een vorm van gewenning.
- Rode draad plannen opzetten en borgen.
- Groep 2 plant voor het eerst dit jaar. Is goed bevallen. Nu ook overleggen hoe verder in groep 3 en hoger. En is het mogelijk voor groep 1? Volgend jaar verder bespreken en borgen.
- Kinderen meer taken geven.
- Kinderen hebben als vaste taak bellen om 8.25 en 13.10. Ook goed voor effectieve leertijd, winwin situatie. Bevalt goed.
- Kinderen zetten oud papier buiten, maken schoolkrant, vertellen de informatie op de informatieavond.
- Volgend jaar ook meer in de groepen meer vaste taken overdragen aan kinderen. Alle taken moeten geborgd worden.
- 8 uur koffie.
- Samen om 8 uur koffie in de personeelskamer bevordert ook binnen het team meer saamhorigheid. Is geëvalueerd en wordt gecontinueerd.
- Start weekoverzichtsbord. Voor de kinderen in de bovenbouw een overzicht van de week waarop duidelijk de instructiemomenten staan. Volgend jaar verder overleg hierover. Wordt in groep 7 erg weinig mee gedaan. Is toch wel een groot ding. Werkgroep takenblad kijkt of er een manier is om de vaste instructiemomenten te integreren.
- Klassenbezoeken.
- Door Daltoncoördinator klassenbezoeken om te kijken naar de instructie. Hierna bespreekbaar maken en afspraken maken. Volgend jaar weer onderwerp kiezen.

- Werken met tafelgroepen werd door velen als positief ervaren. Nu alles op een rijtje zetten en op elkaar afstemmen. Volgend jaar afspraken maken en vastleggen.
- Geen ouders om andere nieuwe ouders rond te leiden. Conclusie team tijdens bouwvergadering.

Volgend jaar:

Het komend jaar waken om niet teveel dingen te doen. Dit i.v.m. de nieuwe school. Overleggen is wel belangrijk over actuele/lopende zaken.

De volgende punten staan op de agenda voor komend schooljaar.

2009/ 2010: portfolio/ **zelfstandigheid 2**

- Zelfstandigheid vasthouden en uitbreiden. Kinderen in alle groepen vaste taken (blijven) geven. Graag per groep vastleggen.
- Start portfolio.
- Cursus meervoudige intelligentie. En daarna plan maken.
- Informatieavond bij de kleuters anders.

We zijn momenteel tevreden over: (n.a.v. gele kijkwijzer van 7 personen)

- Uitgestelde aandacht
- Werkplekken vrij
- Maatjeswerk op taak
- LIn meer verantwoordelijkheid geven
- LIn tonen veel respect naar elkaar
- Zelfstandig werken(zelf hulp zoeken/vragen)
- HW hulp
- Instructietafel
- Evaluatie/reflectie op takenblad
- Tijd op takenblad
- Taakindeling/plannen
- LIn weten wat te doen, werken rustig , Meer overleg tussen lIn, hierdoor komen steeds minder vragen
- Nakijken
- Blokje (8)
- Werken op de gang/ spelen op de gang
- Inlopen
- Kleuters helpen bij gym of andere activiteiten
- Kijkend naar het werken met een daltoncoördinator wordt er veel opgepakt, resultaat in de praktijk
- Eerste stap reflecteren
- Werkjes maken, lIn vragen andere kinderen die het al hebben gemaakt. (ob)
- LIn hebben zelf verantwoordelijkheden in de groep
- LIn zelf zaken op laten lossen
- Zonnetje van de week n.a.v. kernkwaliteitskaarten.

Wensen komende jaren: (o.a. n.a.v. vergaderingen en gele kijkwijzer)

Lijn 10/11 coöperatief leren/ tutorrekenen/ **samenwerken 1**

Lijn 11/12nog invullen/ **Samenwerken 2**

- Bekijken wat er gedaan kan worden aan wereldoriëntatie. Wij zijn van mening dat de vakken meer op een Dalton wijze gegeven kunnen worden. We zijn hiermee aan het experimenteren, maar hebben nog geen duidelijke methode gevonden. (gedacht wordt aan de grote reis of topondernemers) Roelien ideeën?
- Binnen nu en twee jaar wilden we aan de slag met tutor rekenen om zo de zwakkere leerlingen uit de hogere groepen de zwakkere leerlingen uit de lagere groepen te laten helpen. De jongere kinderen zijn geholpen door een kind wat de som in de eigen taal uitlegt en het oudere kind is geholpen doordat het de stof uit moet leggen. Het is immers gebleken dat we het meeste onthouden wanneer we iets uitleggen aan een ander. Het lijkt me verstandig om dit uit te stellen naar schooljaar 2010/2011 i.v.m. de nieuwe school.
- Zoveel mogelijk visualiseren d.m.v. pictogrammen of foto's. Handelingsplannen maken.

- Plannen groep 1?
- Portfolio starten en uitbreiden.
- Samenwerken efficiënter maken.
- Keuzewerk uitbreiden
- Uitbreiden lln zelf deel van de taak te laten invullen
- Ouders in school b.v. door te laten vertellen over eigen werk.
- Lln. zelfstandiger maken nu doortrekken naar bovenbouw lln zelf meer laten invullen op de taak. Groep 8 pilot gehad en werkt goed. Overleg of het ook kan in groep 7 en of we dit ook willen.
- Overleg over registratie. Duidelijk afspraken maken.
- Overleg over wat als de taak af is.
- Afstemmen op individu.
- Onderwijs op maat.
- Coöperatief leren.
- Kijken bij andere scholen.
- Meer observeren in eigen groep.
- Wo beter/anders.
- Afspraken en doorgaande lijnen borgen.
- Methode (w.o.) loslaten.
- Meer HW.
- Meer groepsdoorbrekend.
- Lln loslaten.
- Meer laten nakijken.
- Instructie efficiënter
- Rondes niet meer vaste route.
- Stilte plekken.
- Lln meer gebruik.
- laten maken van elkaar.
- Uitgestelde aandacht .
- Meer structuur bij spelen op de gang.
- Er zal met het team overlegd worden welke zaken we het eerst gaan doen en welke op de lange termijn aangepakt gaan worden. Het ligt ook aan de gang van zaken op school, soms vraagt een situatie om een onderwerp eerder of later aan te pakken.

Bezoekende scholen

We hebben bezoek gehad van de volgende scholen:

- 't Kienholt.. afspraak coördinatoren
- de Bron Nieuw Amsterdam (drie woensdagen)
- Oosterboerschool. (een woensdag)

De volgende afspraken zijn er gemaakt.

- Lln. bovenbouw helpen bij onderbouw. 1 ll. tegelijk
- Instructie afspraken
- Lln zorgen voor op tijd bellen
- Vast schema voorlezen aan o.b.
- Iedereen maakt met de groep de klassenafspraken
- We gaan structureel samen naar gym en gymmen een deel samen
- Lln maken de schoolkrant. Is het een te grote belasting voor een groep dan wordt uitgeweken naar een andere groep .
- Lln verzorgen de rondleiding bij open dag eens per twee jaar.
- Lln vertellen info zelf op informatieavond/ Leerkrachten geven papier met aanvullende informatie mee.
- Pilot blokje weg in groep zeven, volgend jaar groep 8 proberen en daarna besluiten
- Iedereen evalueert dagelijks en stelt wekelijks een onderwerp aan de orde.
- Blokje. Dit schooljaar niet meer in gebruik in groep 7 volgend schooljaar ook in groep 8 weg. Oktober 2009 evalueren hoe het gaat en afspraken maken en vastleggen.

- Zonnetje van de week nav kernkwaliteitspel laten invullen.
- Iedereen let op alle kinderen op school.
- Op de gang werken wordt door iedereen in de gaten gehouden
- Niet teveel scholen op bezoek. Twee per jaar.
- We vragen geen vergoeding voor bezoek. Dat laten we aan de bezoekende scholen over.
- Eens per twee jaar een open dag.
- Volgend jaar cursus meervoudige intelligentie

Wensen op het gebied van Dalton voor de toekomst.

Lijnen 08/09 plannen/ **zelfstandigheid**

Lijnen 09/10 portfolio/ **zelfstandigheid**

Lijnen 10/11 coöperatief leren/ tutorrekenen/ **samenwerken**

Lijnen10/12...../**samenwerken**

Nog gewenst	2009/2010	2010-2011	2011/2012
Beleidsplan	Afspraken per groep borgen	Manier van werken per groep borgen middels foto's en tekst	
Vaste taken voor lln	Meer vaste taken voor lln		Zelf deel taak invullen
lIn meer laten org. Zelfst.	Kleuters en info avond		
Afspraken borgen		Afspraken borgen	
Portfolio	Portfolio starten	Portfolio uitbreiden	
feedbackkaarten			
Tutorrekenen		Tutorrekenen	
Bezoek andere Daltonschool			
Coll cons eigen school			
Ouders in school	Ouders in school	Ouders in school	
Blokjes	Blokje weg in groep 7 en 8		
Keuze uitdagender maken	Meervoudige intelligentie		
Klasseraad		klasseraad	
lIn meedenken met invullen taak			
Meerv. intell	Meervoudige intelligentie		
Meer hand. Wijzers	Nieuwe hw	Nieuwe hw	
Dictee anders			
Workshops ipv hava			
Stimuleren samenwerken			
Tafelgroepen ipv maatjes bb	Tafelgroepen, afspraken maken		
Coöperatief leren		Coöperatief leren	
WO			
Plannen	Doorgaande lijn plannen		
Sociogram			

Ideeën voor werkgroep:

- Ouders meer in school
- Bedrijven meer in school
- Wo (Roelien? Heeft erg leuke ideeën, eens vragen om praktische invulling?)
- Meerv. Intelligentie
- Vaste taken borgen
- Afspraken borgen
- Wensen borgen

Gerealiseerd 08/09
koffie om 8 uur
Kinderen bellen 's morgens en 's middags zelf.
Groepsdoorbrekend werken: voorlezen
Meervoudige intelligentie: stageteam
Cursus refelecteren/evalueren
Reflectie/evaluatie iedere dag en wekelijks.
Klassenbezoeken
Handelingswijzer ruzie
Schoolkrant gemaakt door lln
lIn leiden ouders rond tijdens open dag
lIn bovenbouw helpen bij onderbouw
Klassenafspraken door alle groepen zelf.
Takenbladen borgen
Informatieavond door kinderen
Dalton coördinator cursus
Start doorgaande lijnen
Evalueren/ reflecteren
Plannen bij groep 2
Instructie.
Vaste taken voor kinderen.
Weekoverzicht instructie.
Blokjes houden?
Nieuwe handelingswijzer
Checklist /wensenlijst Dalton invullen
Groepsdoorbrekend werken structureel ieder jaar.

BIJLAGE 3**Jaarverslag 2009-2010**

Het is weer tijd om te evalueren. Kijken wat er gedaan is er wat we nog willen.

Het was een hectisch schooljaar i.v.m. de bouw van de nieuwe school.

Het plannen van Daltonzaken was vooral in het begin van het jaar lastig omdat iedereen al bezig was met de nieuwe school.

Toch is er weer veel gedaan dit jaar. Soms gepland, soms ongepland.

Ik heb geprobeerd te kijken wanneer er mogelijkheden waren om iets op te pakken. Bijvoorbeeld: toen de oplevering van de nieuwe school werd uitgesteld, bleek iedereen van goede wil om zaken te bespreken of aan te pakken.

Dit jaar voor het eerst 's avonds twee Daltonvergaderingen. Het idee kwam in een opwelling, maar werd een succes. Volgend schooljaar krijgen we zelfs een eigen studiedag Dalton.

Het Daltonboek is niet vernieuwd zoals ik had gepland. Ik ga er volgend jaar weer mee aan de slag om het up to date te maken. De doorgaande lijnen die we in de vergaderingen hebben besproken worden erin geborgd. Tetsje heeft aangeboden het Daltonboek te lezen en op- en aanmerkingen te plaatsen. Wie ook mee wil denken/ helpen graag even melden bij Marjan.

Voor ons is en blijft Dalton een manier van omgang en een manier van werken. We zijn er altijd mee bezig en blijven nieuwe zaken oppakken.

Naar aanleiding van de visitatie 2008 uitgewerkt en aangepast in 2009-2010

Er waren drie verbeter punten:

- Doorgaande lijn takenbladen maken en afspraken borgen.
We hebben dit jaar nieuwe takenbladen gemaakt en gaan er schooljaar 2010- 2011 mee werken. Het is nog meer een taak op maat geworden. Het takenblad past in onze lijn van ontwikkeling.
- Meer/beter evalueren/reflecteren.
We gaan volgend jaar starten met een portfolio. De werkgroep past het concept takenblad aan en we gaan er zo snel mogelijk mee aan het werk.
Verder is er een doorgaande lijn evalueren door school. Toch moet dit onderwerp volgend jaar nog eens op de agenda van een vergadering omdat de doorgaande lijn beter en strakker kan binnen school.
Naast evalueren m.b.v. een portfolio, wordt er geëvalueerd op het takenblad.
Tot slot blijven we dagelijks evalueren in de klas en is er wekelijks een punt om aan te werken.
- Planning voor leerkrachten en leerlingen ontwikkelen.
Door het nieuwe takenblad waar al het werk van de week op staat, krijgt het kind een duidelijk overzicht van wat er in een week staat te gebeuren. Vandaar dat we daarnaast geen weekoverzicht nodig hebben.
Op het takenblad staat ook duidelijk aangegeven hoeveel tijd er per dag is voor de taak.
Groep 1 en 2 plannen volgend jaar zelf enkele taken.
Groep 2 start er direct mee, kinderen van groep 1 vanaf januari vorig jaar starten er ook mee. De nieuwste kinderen gaan later in het jaar leren plannen.

De planning van het jaar 2009-2010 was als volgt:

2009/ 2010: portfolio/ **zelfstandigheid 2**

- Zelfstandigheid vasthouden en uitbreiden. Kinderen in alle groepen vaste taken (blijven) geven. Graag per groep vastleggen.
- Start portfolio.

- Cursus meervoudige intelligentie. En daarna plan maken.
- Informatieavond bij de kleuters anders.

Klassenbezoeken .

Geen klassenbezoeken of gesprekken dit jaar. Er is 1 Daltongesprek geweest met de leerkracht die nieuw was bij ons op school. Volgend jaar voortzetten Daltongesprekken.

Werkgroep:

- Takenblad verbeterd. Uitleg bij het takenblad wordt door de werkgroep vastgelegd en geborgd. Zodra het klaar is krijgt een ieder een kopie.
- Portfolio concept gemaakt. Nieuwe werkgroep past aan.
- Meervoudige intelligentie. Iedereen weet inmiddels wat er verwacht wordt volgend jaar, hoe MI gebruikt gaat worden en hoe de MI bak gevuld kan worden. Iedereen vult zijn eigen MI bak en start hier direct mee in het nieuwe schooljaar. Er kan gestart worden met kaarten uit boeken. Dit kan aangevuld worden met eigen opdrachten of bestaande keuze opdrachten.

Cursus Dalton

Cursus Meervoudige Intelligentie..We hebben cursus gehad van Roel Rohner.
Cursus Daltoncoördinator als coach.
Johan heeft de Daltoncursus gevolgd.
Tweedaagse Zwartsluis.

Ideeën n.a.v. de place mats

Daltonwerkgroep vanuit de kinderen
Knap kast van R. Rohner
Mi kastjes in iedere groep
Afmaken waar we mee bezig zijn
Niet teveel tegelijk
Takenbladen
Handelingswijzers
Meervoudige intelligentie
Dalton op de nieuwe school
Richtlijnen voor de invaller in de klassem
Portfolio
Uitdagende materialen in de keuzekast
Wo andere manier van aanpak
Maatjeswerk, is het moeten of mogen?
Wensen komende jaren:

Lijn 10/11 coöperatief leren / **samenwerken 1**

Lijn 11/12 tutorrekenen / **Samenwerken 2**

- Bekijken wat er gedaan kan worden aan wereldoriëntatie. Wij zijn van mening dat de vakken meer op een Dalton wijze gegeven kunnen worden. We zijn hiermee aan het experimenteren, maar hebben nog geen duidelijke methode gevonden. (gedacht wordt aan de grote reis of topondnemers) Roelien ideeën?
- Binnen nu en twee jaar wilden we aan de slag met tutor rekenen om zo de zwakkere leerlingen uit de hogere groepen de zwakkere leerlingen uit de lagere groepen te laten helpen. De jongere kinderen zijn geholpen door een kind wat de som in de eigen taal uitlegt en het oudere kind is geholpen doordat het de stof uit moet leggen. Het is immers gebleken dat we het meeste onthouden wanneer we iets uitleggen aan een ander. Het lijkt me verstandig om dit uit te stellen naar schooljaar 2011/2012 i.v.m.krachtig meesterschap en coöperatief leren volgend jaar.

- Zoveel mogelijk visualiseren d.m.v. pictogrammen of foto's. Handelingwijzers maken en in map in de groep.
- Samenwerken efficiënter maken (coöperatief leren schooljaar 2010- 2011)
- Ouders in school bv door te laten vertellen over eigen werk.
- Lln zelfstandiger maken nu doortrekken naar bovenbouw lln zelf meer laten invullen op de taak. Groep 8 pilot gehad en werkt goed. Overleg of het ook kan in groep 7 en of we dit ook willen.
- Kijken bij andere scholen.
- Meer observeren in eigen groep.
- Afspraken en doorgaande lijnen borgen.
- Meer groepsdoorbrekend.
- Lln loslaten.
- Meer laten nakijken.
- Instructie efficiënter

Punten dit schooljaar team

Iedereen start het schooljaar met overleg over Dalton.
 Iedereen maakt klasse- afspraken.
 Schoolafspraken Dalton nog niet af, lijst gaat nog rond.
 Weektaak is vernieuwd.
 Meervoudige intelligentie als keuze.
 Concept portfolio af.
 Doorgaande lijnen besproken.
 Start eerste leerlingenraad.
 Ouders in school.

De volgende afspraken zijn er gemaakt.
--

- Afspraken vastleggen qua Dalton middels een lijst.
- Iedereen maakt met de groep de klassenafspraken
- Afspraken /manier van werken vastleggen in klassenmap. (ook voor invaller)
- Lln. maken de schoolkrant. Is het een te grote belasting voor een groep dan wordt uitgeweken naar een andere groep .
- Lln. verzorgen de rondleiding bij open dag eens per twee jaar.(2011 weer open dag)
- Lln. vertellen info zelf op informatieavond/ Leerkrachten geven papier met aanvullende informatie mee.
- Het blokje blijft.
- Iedereen evalueert dagelijks (evt. op takenblad) en stelt wekelijks een onderwerp aan de orde(evt op takenblad).
- Zonnetje van de week na.v. kernkwaliteitspel laten invullen ieder jaar.
- Uitgestelde aandacht gestructureerd toepassen.
- Groepsdoorbrekend werken vasthouden. (wie neemt leesoverzicht op zich?)
- Iedereen let op alle kinderen op school.
- Werken met knijpers op de gang
- Op de gang werken wordt door iedereen in de gaten gehouden
- Niet teveel scholen op bezoek. Twee per jaar.
- Volgend jaar cursus 'krachtig meesterschap'
- Volgend jaar werken aan coöperatief leren.
- Ouders worden tijdens de *informatieavond* gevraagd iets te doen voor of op school. Te denken valt aan: voorlezen, Ralflezen, iets over het beroep te vertellen(Twee per jaar en de namen worden vastgelegd in de zorgmap.)of bij het geven van workshops.
- Doorgaande lijnen worden geborgd in Daltonboek
- Daltonbeleidsplan heet nu Daltonboek
- Oudere kinderen kunnen leren van jongere kinderen. Dit gegeven gebruiken waar mogelijk en waar gewenst.

- Gangen zijn stilwerkplekken in de ochtend
- Overblijfruimte is ruimte voor maatjeswerk
- Volgend jaar werken met leerkrachtmaatje, ook bij elkaar in de klas kijken (Coll. cons)
- Keuze is op het gebied van Meervoudige intelligentie
- Iedereen vult eigen MI bak
- Keuze is een moment vast en een moment vrij
- Groep 3 t/m 8 werkt met een nieuw takenblad
- Groep 1 en 2 werken met nieuw arbeid naar keuzebord
- Volgend schooljaar overleg seizoensafsluitingen
- Daltonbesprekingen middels Daltonavonden. Volgend jaar bespreken
- Tafelgroepen volgend jaar bespreken
- Er is een leerlingenraad, volgend jaar overleggen hoe we daar meer vorm aan gaan geven
- Geesje gaat kleurenklok uitproberen.

Overzicht Daltonontwikkeling in een schema.

Lijnen 10/11 coöperatief leren / **samenwerken**

Lijnen 10/12 tutorrekenen /**samenwerken**

Nog gewenst	2009/2010	2010 -2011	2011/2012
Daltonboek	Afspraken per groep borgen	Afspraken borgen in klassemop	
Vaste taken voor lln	Meer vaste taken voor lln		Zelf deel taak invullen
lIn meer laten org. Zelfst.	Kamp groep 7		
Afspraken borgen		Doorgaande lijnen borgen in Daltonboek	
Portfolio	Portfolio starten	Portfolio invoeren	
Feedbackkaarten			
Tutorrekenen			Tutorrekenen
Bezoek andere daltonschoon			
Coll cons eigen school		Iedereen	
Ouders in school		Ouders in school	
Blokjes	Blokje weg in groep 7 en 8	Blokje blijft	
Keuze uitdagender maken	Meervoudige intelligentie	MI bak	
klasseraad	Start klasseraad	Klasseraad vorm geven	
lIn meedenken met invullen taak/ lln vooruit laten werken		Bespreken	
Meerv. intell	Meervoudige intelligentie	Keuze als meervoudige intelligentie	
Meer hand. Wijzers	Nieuwe hw	Nieuwe hw	
Workshops ipv hava		Workshops ipv handvaardigheid	
Tafelgroepen ipv maatjes bb	Tafelgroepen, afspraken maken		
Coöperatief leren/ stimuleren samenwerken		Coöperatief leren cursus?	
WO		Oriënteren	
Plannen	Doorgaande lijn plannen		
sociogram			
Doorgaande lijnen		Doorgaande lijnen borgen	
kleurenklok	Pilot kleurenklok		

tafelgroepen		Bespreken in vergadering	
handelingswijzers		In map in groep en indien gewenst individueel mapje.	
Leerkrachtmaatje		Start leerkrachtmaatje	
Informatieavond		Info avond bij kleuters bespreken	
Zelfstandigheid kleuters		Bespreken	
Groepsdoorbrekend werken		Bespreken	
Samen gym		Samen gymnastieken	

Bezoekende school

De Willem van Oranjeschool uit Kampen.

Waar gaan we aan werken in schooljaar 2010-2011

- Met leerlingen bespreken wat en waarom Dalton en de verwachtingen van beide partijen.
- Nieuw takenblad
- Tijdens informatieavond ouders vragen iets te vertellen over het beroep. Twee ouders per jaar en dit wordt bijgehouden in de zorgmap.
- Trotsmap werkgroep gaat in gesprek over de inhoud en het doel van een trotsmap. Onderdelen kunnen gefaseerd ingevoerd worden. Iedereen kan al starten met het verzamelen van b.v. eens per maand iets uitzoeken en bewaren.
- Iedereen klasse- afspraken maken met de groep.
- Afspraken die in een groep gelden vastleggen en in de klassenmap doen.
- Regels allemaal op papier krijgen dit jaar. Het gaat nog rond.
- Nieuw Daltonboek
- Daltongesprekken
- Daltondag
- Coöperatief leren/ samenwerken.

Lijst voor tips/aanvullingen/ideeën:

Naam:

Tips

Wensen

Wat kan anders

Wat gaat goed

Wat vinden we van de Daltonavonden

Ideeën/ suggesties voor studiedag Dalton

Ideeën nieuwe werkgroep

BIJLAGE 4

Dalton in de bouwen:

In de kleutergroepen

- 3 schoolregels. Hierbij wordt gebruik gemaakt van pictogrammen in de onderbouw zodat het voor een kleuter te begrijpen is.
- Daltonprincipes; vrijheid, zelfstandigheid en samenwerking.
- Dagkleuren; rood, geel, blauw, groen en oranje.
- Maatjeswerk; ledere dag een ander maatje, aangegeven op het maatjesbord. (daarop staan dezelfde symbolen die we ook gebruiken voor de kapstok, de stoelen, het 'arbeid naar keuzebord' en het takenbord)
- Groepsoverstijgend maatjeswerk; bij verschillende activiteiten laten we oudere kinderen samen met jongere kinderen samen lopen. (gymnastiek, koffie en thee halen, etc.)
- Kinderen van groep 8 lezen vanaf februari in de kleutergroepen voor.
- Uitgestelde aandacht; Beer op de stoel betekent:
  - juf niet storen
  - zelf oplossing bedenken
  - maatje vragen
  - iets anders doen
  - dagritme kaarten
- Arbeid naar keuzebord en het takenbord; De kinderen van groep 1 moeten 2 opdrachten per week doen en de kinderen van groep 2 moeten er 3 doen. Dit kan bestaan uit bijvoorbeeld een knutselwerkje, een bouwopdracht in de bouwhoek of ontwikkelingsmateriaal.
- De kinderen mogen zelf bepalen op welke dag ze de opdrachten doen. Wanneer een opdracht is afgerond zetten de kinderen een magneet (in de kleur van de dag) op het takenbord achter hun naam, bij het goede werkje. Kinderen die nog niet gaan 'werken' of hun werkjes al af hebben maken een keuze op het kiesbord.
- Gezamenlijk buiten spelen; Elke eerste woensdag van de maand spelen alle kinderen van groep 1 t/m 8 samen buiten op het plein van 10.15 uur tot 10.30 uur.
- Lezers uit hogere groepen lezen structureel eens per maand op een vrijdag voor aan de onderbouw. De leerlingen halen het boek een week van tevoren en bereiden zich grondig voor op het voorlezen.
- Klassenafspraken samen met de kinderen bedenken. Met Vingerafdrukken van de kinderen op het blad van de regels. (handtekening)
- Plannen in de groepen 1 en 2 aanleren.

5.2 In de middenbouw

- Er wordt gewerkt met maatjes (bord, werk, in de taak).
- Er wordt op een juiste manier gebruik gemaakt van het blokje.
- De leerlingen kijken zelf onderdelen van de taak na bij de nakijktafel.
- Er wordt gewerkt met uitgestelde aandacht, rondes door de klas.
- De leerlingen werken met een takenblad, ook staat het dagritme op het bord (gr. 3 gaat ook beginnen met takenblad)
- De leerkracht maakt gebruik van een instructietafel. (extra instructie, individuele begeleiding)
- Extra en keuze staan op het takenblad.
- De leerkracht maakt gebruik van smiles. (op takenblad, bord)
- De leerlingen weten wat de dag brengt door middel van de dagritme kaarten.
- Iedere dag wordt er geëvalueerd. O.a. het zelfstandig werken wordt besproken per dagdeel of per dag.

5.3 In de bovenbouw

- Gebruik van dagkleuren.
- Werken met uitgestelde aandacht. Hier is geen teken meer voor nodig omdat er duidelijke afspraken zijn gemaakt.
- Werken met stilwerkplekken.
- Leerlingen gebruiken de nakijktafel om het eigen werk na te kijken.

- Groepsdoorbrekend. We lopen en gymnastieken samen met de onderbouw.
- De bovenbouw helpt bij de onderbouw op verschillende momenten met verschillende dingen. (bv gang versieren, voorlezen, hulp bij spelletjes.)
- Werken met maatjes.
- Klassenafspraken worden samen met de kinderen gemaakt.
- Werken met een blokje op de juiste wijze.
- Handelingwijzer voor manier van werken wanneer er een probleem is.
- Groepsdoorbrekend werken in het geval van een probleem/ruzie bij kinderen. (is nog in de experimentele fase)
- Werken met een weektaak.
- Kinderen verzorgen zo nu en dan eens een gymles of een andere les.
- Zaakvakken in groep 7 niet meer altijd volgens de methode. (Er wordt wel met de stof uit de methode gewerkt en met een eindtoets ter controle)
- Alles staat op de taak, ook het keuzewerk.
- Kring op verschillende manieren gebruiken. De kring wordt nog wel gebruikt bij het bespreken van b.v. een nieuw onderwerp. Verder wordt er gewerkt met b.v. kleine kringen om alle leerlingen tijdens een gesprek (oefenen van uiten) meer uit te dagen. Wanneer je in een grote kring zit met de intentie om het luisteren en spreken te oefenen, zijn veel kinderen niet gemotiveerd om mee te doen. Het zijn veelal dezelfde kinderen die het woord (durven te) voeren. Het is dan niet een uitdagende situatie, maar een kind dwingen heeft ook geen positieve uitwerking.
- Verschillende taken worden zelfstandig door leerlingen uitgevoerd zoals: posters over pesten iedere maand vervangen, oud papier aan de straat zetten.
- Bij een vraag niet direct gericht een vraag stellen, maar eerst de vraag aan de hele klas stellen en leerlingen laten overleggen. Op deze manier zet je alle kinderen aan het denken.
- Kinderen beheren de buitenberging. (verantwoordelijkheid)
- Kinderen helpen elkaar bij het lezen. (leesmaatje)
- Kinderen helpen bij het registreren van het gemaakte werk.
- We evalueren een dagdeel en de dag.
- We doen aan zelfreflectie. (op de taak)
- Kinderen lopen in voor schooltijd.
- Niet iedereen mag op de gang werken.
- Maatjeswerk staat gericht op de taak. (opdrachten die je ook echt samen kan doen)
- We hebben een keuzekast met vele materialen.
- Keuze staat als verplicht onderdeel op de taak, er wordt gebruik gemaakt van een vast moment en een vrij moment.
- De kinderen hebben de vrijheid om de taak naar eigen planning in te delen.
- (vrijheid)
- We sturen kinderen terug die komen 'klagen' en zeggen dit zelf op te lossen. (eigen verantwoordelijkheid)
- We doen aan klassenvergaderingen. (kring/ onderwerp)
- We werken met contractwerk bij sommige kinderen. Wanneer kinderen op de CITO toets een A scoren voor rekenen, mag dat kind contractwerk gaan doen. Na een aantal weken wordt er geëvalueerd of het kind contractwerk kan blijven doen.
- In groep 7 en 8 geen vaste plaatsen meer, iedere dag met maatje een andere plaats zoeken.
- De leerkracht van groep 8 zet het huiswerk ook op een site. Op deze manier is het duidelijk voor de leerlingen, maar ook voor de ouders.

